

Dôsledky zavedenia eura na ekonomiky Slovenska, Slovinska a Estónska

Bakalárska práca

Vedoucí práce:

Ing. Michal Mádr

Petra Kmeťová

Brno 2015

Pod'akovanie

Touto cestou by som rada pod'akovala Ing. Michalovi Mádrovi za kvalitné vedenie mojej bakalárskej práce, cenné rady, pripomienky a čas, ktorý strávil jej kontrolou.

Taktiež by som chcela pod'akovať mojej rodine za podporu pri písaní.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto práci: **Dôsledky zavedenia eura na ekonomiky Slovenska, Slovinska a Estónska**

vypracovala samostatne a všetky použité pramene a informácie sú uvedené v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v súlade s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzavretie licenčnej zmluvy a užití tejto práce ako školného diela podľa § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o využití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity o tom, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity, a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dňa 19. mája 2015

Abstract

Kmeťová, P. Euro introduction consequences for the economies of Estonia, Slovakia, and Slovenia. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The core of this bachelor thesis is an analysis of the euro introduction aftermath for the respective national economies, focusing on economic indicators such as GDP (gross domestic product) growth, unemployment rate, inflation, and BOP (balance of payments).

The first part outlines the European integration development, the euro area membership criteria, and the benefits or drawbacks of monetary integration. The following section examines the post-socialist (post-communist) countries; it scans the process of transformation from a centrally-planned system to market economy, and presents the record of their economic growth.

The practical part, utilising the macroeconomic indicators, contains the analysis of the development of the aforementioned economies after the introduction of the common currency, and these are subjected to further comparison based on the performance reports.

The discussion provides findings and recommendations for the Czech Republic when entering the phase of the common currency introduction. This part also presents a comparison of impact on selected Central and Eastern European economies due to current financial crisis. The work presents explanatory charts and tables in order to facilitate general comprehension. The conclusion summarizes the findings of the work and offers adequate recommendations for the executive economic institutions.

Keywords

Estonia, Slovakia, Slovenia, post-socialist countries, euro area, the European Union, macroeconomic indicators

Abstrakt

Kmeťová, P. Dôsledky zavedenia eura na ekonomiky Estónska, Slovenska a Slovinska. Bakalárska práca. Brno: Mendelova univerzita v Brne, 2015.

Táto bakalárska práca sa zaoberá analyzovaním efektov zavedenia eura vo vybraných oblastiach jednotlivých ekonomík, ktorými sú vývoj HDP, nezamestnanosť, inflácia a platobná bilancia. V prvej kapitole je priblížený vývoj európskej integrácie, podmienky členstva krajín v eurozóne, výhody a nevýhody menovej integrácie. Ďalšia kapitola sa venuje postsocialistickým ekonomikám, procesu transformácie z centrálne plánovanej ekonomiky na ekonomiku trhovú a vývoju

ekonomického rastu týchto krajín. V praktickej časti je prevedená analýza vývoja ekonomiky po zavedení spoločnej meny prostredníctvom makroekonomických ukazovateľov u jednotlivých krajín a komparácia jednotlivých ekonomík podľa výsledkov. V diskusii sú spomenuté poznatky vyplývajúce pre Českú republiku pri zavedení spoločnej meny a porovnanie dopadov súčasnej finančnej krízy na vybrané ekonomiky a štáty strednej a východnej Európy. Pre lepšiu predstavu obsahuje práca vysvetľujúce grafy a tabuľky.

V závere práce sú zhrnuté zistené výsledky práce a adekvátne odporúčenie pre nositeľa hospodárskej politiky.

Kľúčová slova

Estónsko, Slovensko, Slovinsko, postsocialistické štáty, eurozóna, Európska únia, makroekonomické ukazovatele

Obsah

1	Úvod a cieľ práce	11
1.1	Úvod.....	11
1.2	Cieľ práce.....	11
2	Metodika	13
3	Európska a menová integrácia	15
3.1	Členstvo v menovej únii.....	16
3.2	Kodanské kritéria.....	22
3.3	Príprava na rozšírenie Európskej únie	23
3.4	Prínosy výhody menovej integrácie.....	24
3.4.1	Zníženie transakčných nákladov a kurzového rizika	25
3.4.2	Zvýšenie kredibility a pokles úrokových sadzieb.....	25
3.4.3	Pokles nákladov kapitálu a rast zamestnanosti	26
3.4.4	Rast zahraničného obchodu.....	26
3.4.5	Zvýšenie cenovej transparentnosti	26
3.4.6	Rast priamych zahraničných investícií.....	27
3.4.7	Podpora vzájomného obchodu a ekonomický rast.....	27
3.5	Náklady a nevýhody menovej únie.....	28
3.5.1	Strata autonómie národnej menovej politiky	28
3.5.2	Strata možnosti úpravy kurzu.....	28
3.5.3	Spoločná mena a menová politiky	28
3.5.4	Jednorazové náklady súvisiace so zavedením eura.....	28
4	Postsocialistické ekonomiky	30
5	Ekonomiky vybraných štátov po zavedení eura	34
5.1	Estónsko.....	36
5.2	Slovensko.....	41
5.3	Slovinsko.....	46
5.4	Zhrnutie.....	52

6	Diskusia	53
6.1	Zavedenie eura v Českej republike.....	53
6.2	Dopad súčasnej finančnej krízy na ekonomiky strednej a východnej Európy.....	54
7	Záver	59
8	Literatúra	60

Zoznam obrázkov

Obr. 1	Mapa eurozóny 1999 – 2014 Zdroj: Európska centrálna banka	17
Obr. 2	Menový had v tuneli Zdroj: Lacina, 2007	19
Obr. 3	Štáty strednej a východnej Európy Zdroj: Cihelková, 2003	33
Obr. 4	Vývoj HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily Estónska, Slovenska a Slovinska v období 2002 – 2013 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	34
Obr. 5	Vývoj reálneho HDP na obyvateľa Estónska, Slovenska a Slovinska (v EUR) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	35
Obr. 6	Miera inflácie meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien v období 2008 – 2014 v Estónsku (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	38
Obr. 7	Miera nezamestnanosti v Estónsku v období 2008 – 2014 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	40
Obr. 8	Miera inflácie meraná harmonizovaným indexom cien na Slovensku v období 2006 – 2014 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	43
Obr. 9	Miera nezamestnanosti na Slovensku v období 2006 – 2014 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	46
Obr. 10	Miera inflácie meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien v Slovinsku v období 2004 – 2014 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	47
Obr. 11	Vývoj zahraničného dlhu Slovinska v období 2004 – 2014 (v mil. EUR) Zdroj: Trading economics	50
Obr. 12	Vývoj bežného účtu platobnej bilancie Slovinska v období 2004 – 2014 (v mil. EUR) Zdroj: Trading economics	51
Obr. 13	Miera nezamestnanosti v Slovinsku v období 2004 – 2014 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	52
Obr. 14	Tempo reálneho rastu HDP v krajinách strednej a východnej Európy v roku 2009 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie	56

-
- Obr. 15** Miera nezamestnanosti v krajinách strednej a východnej Európy v období 2004 – 2014 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie 57
- Obr. 16** HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily v krajinách strednej a východnej Európy v období 2002 – 2013 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie 58

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Plnenie maastrichtských kritérií	21
Tab. 2	Vplyv eura na transparentnosť cien	27
Tab. 3	Reálny rast a úroveň HDP (1989=100, EU-15=100), v %	32
Tab. 4	Medzimesačné a medziročné zmeny inflácie HICP v období 2010 - 2011	37
Tab. 5	Platobná bilancia Estónska v období 2008 - 2013 (v mil. EUR)	39
Tab. 6	Medziročné a medzimesačné zmeny HICP na Slovensku v období 2008 - 2009 (v %)	41
Tab. 7	Platobná bilancia Slovenska v období 2008 - 2014 (v mld. EUR)	44
Tab. 8	Medzimesačné a medziročné zmeny HICP v Slovinsku v období 2006 - 2007 (v %)	48

1 Úvod a cieľ práce

1.1 Úvod

Neustále sme obklopení vyjadreniami a názormi politikov či ekonómov o vhodnosti vstupu do Európskej únie alebo o prijatí spoločnej meny. Po vstupe do tohto integračného spoločenstva vyplávali na povrch aj nedostatky, ktoré sme si doposiaľ nemali kde a kedy všimnúť. Práve vďaka kríze môžeme jednoduchšie zanalyzovať dôsledky zavedenia spoločnej meny na ekonomiky Estónska, Slovenska a Slovinska.

Ako prvý z týchto troch štátov prijalo euro za oficiálnu menu Slovinsko. Tolia-re vymenili za novú menu 1. januára 2007. Prvenstvo získava aj ako jediná postsocialistická krajina v eurozóne v čase vstupu do spoločnej menovej únie. 1. januára 2009 sa Slovensko stalo v poradí šestnástym štátom, ktorý prijal spoločnú menu euro, a tak sa začlenil do spoločnej hospodárskej a menovej únie. (Európska únia, 2015 [online])

O dva roky neskôr, teda 1. januára 2011 vstúpilo do eurozóny Estónsko. Prijatie eura vnímali ľudia so zmiešanými pocitmi. Na jednej strane boli nadšení, pretože jednotná mena uľahčuje cestovanie, kedy sa nemusíme obťažovať zamieňaním platidiel, ale na druhej strane mali aj obavy, že ceny budú stúpať. (IDnes, 2007 [online])

Cieľom práce je na základe porovnania makroekonomických ukazovateľov zhodnotiť stav ekonomík Estónska, Slovenska a Slovinska po prijatí eura a adekvátne odporučiť nositeľom hospodárskej politiky ďalšie postupy v hospodárení. V teoretickej časti sú popísané podmienky pristúpenia k Európskej únii ako aj k eurozóne a analyzované prínosy a náklady členstva v menovej únii. Praktická časť sa týka analýzy ekonomického vývoja a efektov zavedenia eura vo vybraných oblastiach postsocialistických ekonomík týchto troch štátov a následnej komparácii jednotlivých výsledkov. Vybranými oblastami sú vývoj HDP, nezamestnanosť, inflácia a obchodná bilancia.

1.2 Cieľ práce

Cieľom bakalárskej práce je na základe analýzy a komparácie jednotlivých ekonomických ukazovateľov, akými sú inflácia, hrubý domáci produkt, nezamestnanosť a platobná bilancia ekonomík Estónska, Slovenska a Slovinska zhodnotiť dôsledky prijatia spoločnej meny na tieto ekonomiky. Všetky tri štáty mali kedysi centrálnu plánovanú ekonomiku, majú podobnú štruktúru ekonomiky, a preto porovnanie vývoja hospodárenia týchto štátov bude jednoduchšie a objektívnejšie. S využitím skúseností týchto troch ekonomík je potrebné zistiť, aké poznatky vyplývajú pre Českú republiku pri zavedení spoločnej meny euro a zhodnotiť dopad súčasnej finančnej krízy na ostatné štáty strednej a východnej Európy v porovnaní

s vybranými ekonomikami. V závere je cieľom uviesť odporúčanie pre nositeľov hospodárskej politiky.

2 Metodika

Táto bakalárska práca je rozdelená na niekoľko hlavných častí. V prvej z kapitol, nazvanej Európska a menová integrácia, je popísaný vývoj integrácie na európskom svetadiele od skončenia druhej svetovej vojny až po piate rozšírenie Európskej únie, kde pristupujúcimi krajinami je aj Estónsko, Slovensko a Slovinsko. Vo vývoji sú zahrnuté všetky dôležité zmluvy podpísané pristupujúcimi krajinami, etapy budovania hospodárskej a menovej únie, podmienky, ktoré je nevyhnutné splniť pre vstup do EÚ či menovej únie. Významnou časťou sú zhodnotený prínosy a náklady členstva v eurozóne. Ďalšou časťou práce je kapitola o postsocialistických ekonomikách, ktorými sú aj vybrané štáty pozorovania v mojej práci. Jedná sa o krajiny s bývalými centrálnymi plánovanými ekonomikami, z ktorých veľká časť je dnes súčasťou EÚ. Pred vstupom do EÚ však museli splniť niekoľko kritérií, ktorými sú najmä trhová ekonomika, demokracia či schopnosť prijať právne predpisy EÚ. Najdôležitejšia kapitola je pomenovaná Ekonomiky vybraných štátov po zavedení eura a tvorí praktickú časť bakalárskej práce. Vývoj ekonomiky je analyzovaný z pohľadu ekonomického rastu, inflácie, platobnej bilancie a nezamestnanosti. Ekonomický rast je skúmaný u všetkých troch krajín súčasne v jednom grafe od roku 2002 do roku 2013. Ako ukazovateľ ekonomického rastu som si zvolila hrubý domáci produkt na obyvateľa v parite kúpnej sily, ktorý je porovnaný s priemerom EU 28 a ten sa rovná 100. Dôvodom výberu tohto ukazovateľa je fakt, že údaje uvedené v štandarde kúpnej sily sú ľahko porovnateľné medzi vybranými ekonomikami, pretože sú uvedené v spoločnej mene, ktorá eliminuje rozdiely cenových hladín medzi štátmi. Druhým ukazovateľom je reálny hrubý domáci produkt na obyvateľa v absolútnych jednotkách, a teda v eurách. Ďalšou oblasťou skúmania je vývoj inflácie a pre jednoduchšie porovnávanie výsledkov som si zvolila infláciu meranú harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien označovaným HICP. Slovo harmonizovaný má v ukazovateli dôležitú informáciu, a to takú, že krajiny EÚ používajú rovnakú metódu pri výpočtoch, čím sa výsledky stávajú porovnateľnejšími medzi jednotlivými ekonomikami. Vývoj ekonomiky je skúmaný aj z pohľadu platobnej bilancie krajín. Z dôvodu nedostupnosti niektorých dát platobnej bilancie, som u Slovinska použila graf ako jediný dostupný údaj, podobne aj v prípade Slovenska, kde prístupnosť údajov bola taktiež obmedzená. Posledným skúmaným ukazovateľom je miera nezamestnanosti, ako podiel nezamestnaných k ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu. Sledované obdobie som si zvolila na základe roku prijatia eura jednotlivými krajinami. U každého štátu je počiatkom sledovaného obdobia 3 roky pred prijatím eura až po súčasnosť. V prípade analýzy Slovinska je počiatočný rok 2004, u Slovenska rok 2006 a u Estónska rok 2008. V neposlednom rade bolo úlohou práce zistiť, aké poznatky vyplývajú pre Českú republiku pri zavedení eura. Táto problematika je uvedená v kapitole nazvanej Zavedenie eura v Českej republike a vychádza z teoretickej časti práce, ktorá je venovaná aj prínosom a nákladom členstva v eurozóne, ako aj z analýzy vývoja hospodárstva Estónska, Slovenska a Slovinska. Diskusnou otázkou je aj dopad súčasnej finančnej krízy na štáty strednej a východnej Európy. Nakoľko sa líši klasifikácia krajín

strednej a východnej Európy v rôznych zdrojoch, tak som si štáty zvolila na základe použitej literatúry.

Dopad finančnej krízy na tieto ekonomiky som analyzovala prostredníctvom vývoja hrubého domáceho produktu a miery nezamestnanosti.

V závere práce je na základe analýzy uvedené odporúčanie pre nositeľov hospodárskej politiky.

3 Európska a menová integrácia

Zrod myšlienky hlbšej integrácie na európskom svetadiele vznikol po skončení druhej svetovej vojny. Konkrétne 25. marca 1957, kedy došlo k podpísaniu Rímskych zmlúv a na základe nich vzniklo Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu. Podstatou Európskeho hospodárskeho spoločenstva bolo prehĺbenie integrácie štátov Európy, a to najmä pomocou vytvorenia colnej únie. Prostredníctvom nej sa mali eliminovať prekážky v obchodovaní medzi jednotlivými členskými štátmi a zaviesť spoločné clo. (Európska únia, 2015 [online])

Ďalším cieľom zakotveným v zmluve o Európskom hospodárskom spoločenstve bolo vytvorenie jednotného trhu, ktorý zaručuje voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu. To sa podarilo naplniť Jednotným európskym aktom¹. Bola to jedna z reforiem zmlúv Európskeho spoločenstva. Jednotný európsky akt odštartoval priebeh dokončenia jednotného spoločného trhu a dopomohol k rozvoju politickej spolupráce európskych krajín. Bol podpísaný 17. februára 1986 a nadobudol účinnosť 1. júla 1987. (Národná rada Slovenskej republiky, 2015 [online])

Ďalším významným míľnikom v procese integrácie európskych krajín je Maastrichtská zmluva, ktorá bola podpísaná v Maastrichte 7. februára 1992 ministrami zahraničných vecí a financií dvanástich členských štátov a účinnosť nadobudla 1. novembra 1993. Vytvára Európsku úniu, ktorá spočíva na troch pilieroch - Európske spoločenstvá, spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a spolupráca v justícii a vnútorných záležitostiach. Prvý pilier Európskej únie tvoria Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu, pričom Európske hospodárske spoločenstvo sa premenovalo na Európske spoločenstvo. (Národná rada Slovenskej republiky, 2015 [online])

Maastrichtská zmluva sleduje päť cieľov, ktorými sú posilnenie demokratickej legitimacy inštitúcií, zefektívnenie fungovanie inštitúcií, založenie hospodárskej a menovej únie, rozvíjanie sociálneho rozmeru Spoločenstva a zavedenie spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. (Europa, 2010 [online])

Skutočným prelomom v rozvíjaní vzájomných kontaktov bol však až koniec studenej vojny po páde komunistických režimov, kedy bolo Európske spoločenstvo postavené pred otázku, ako pristúpiť k novým potrebám demokratizujúcich sa krajín strednej a východnej Európy. (Fiala, 2009)

Pre pristúpenie k členstvu k Európskej únii bolo potrebné splniť Kodanské kritéria, ktoré vyžadovali, aby uchádzajúca sa krajina dosiahla stabilitu inštitúcií zaručujúcich demokraciu, zákonnosť, zaistenie ľudských práv a rešpektovania a ochranu národnostných menšín, mala fungujúce trhové hospodárstvo a bola schopná odolávať konkurenčným silám v rámci Európskej únie, bola schopná prevziať záväzky vyplývajúce z členstva, vrátane plnenia cieľov politickej, hospodárskej a menovej únie. (Fiala, 2009)

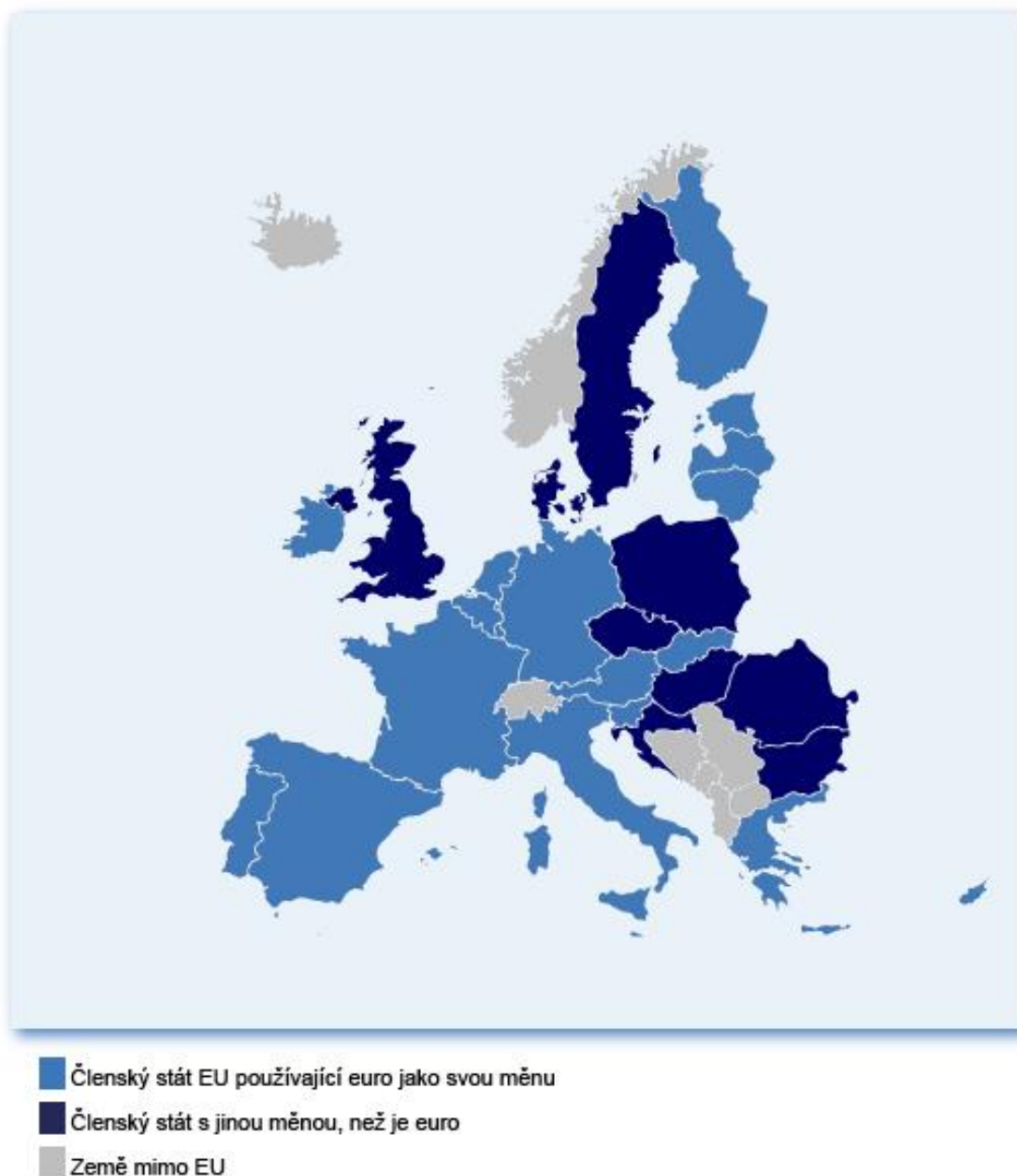
¹ Single European Act

Práve založenie hospodárskej a menovej politiky tvoria hlavný predpoklad vytvorenie jednotného spoločného trhu. Jej cieľom je zavedenie jednotnej meny a dosiahnutie jej stability udržovaním stabilných cien a dodržiavaním pravidiel trhovej ekonomiky. Krajiny, ktoré túto spoločnú menu prijali, tvoria tzv. eurozónu. (Europa, 2010 [online])

Sledovanie alternatív a modelov vývoja európskeho integračného procesu je mimoriadne aktuálny, pretože v poslednom desaťročí európska integrácia rozhodne presiahla rámec jednoduchej ekonomickej integrácie a aspiruje na vytvorenie bezprecedentnej štruktúry na princípe politickej jednoty. Skutočnosť, že narastá význam politického rozmeru integračného procesu, je pre členské štáty, ktorá ako kandidátska krajina usiluje o vstup do tejto neštandardnej medzinárodnej organizácii, mimoriadne dôležitá. (Pitrová, 2002)

3.1 Členstvo v menovej únii

Menová integrácia predstavuje elimináciu národných mien a menových nástrojov používaných jednotlivými krajinami k ovplyvňovaniu ekonomiky pred ich spojením či vstupom do menovej únie. Ide o ekonomický mechanizmus s jednou menou, podporujúci mikroekonomickú a makroekonomickú rovnováhu v celej menovej únii a jej celkovú a regionálnu konkurencieschopnosť. Krajiny vstupujúce do menovej únie presúvajú svoje menové právomoci na nadnárodný orgán – Európsku centrálnu banku.

Obr. 1 Mapa eurozóny 1999 – 2014

Zdroj: Európska centrálna banka

Druhá svetová vojna zanechala zničenú európsku ekonomiku. Ešte pred jej skončením, v roku 1944 sa v Bretton Woods konala Menová a finančná konferencia OSN, kde sa stretli predstavitelia 44 krajín a prijali tzv. bretonwoodske dohody týkajúce sa povojnového usporiadania sveta. Na základe týchto dohôd vznikla bretonwoodska menová sústava, ktorá sa opierala o pevné menové kurzy národných mien viazaných na dolár. Z amerického dolára sa stala vymeniteľná mena za zlato. Tento systém fungoval do 70. rokov.

V roku 1950 bola vytvorená Európska platobná únia, ktorá bola súčasťou Organizácie pre európsku ekonomickú spoluprácu². Jej cieľom bola konvertibilita národných mien členských krajín. Fungovala ako clearingové centrum, v ktorom sa navzájom vyrovnávali dlhy a pôžičky medzi krajinami. V decembri 1958 Európska platobná únia zanikla a nahradila ju Európska menová dohoda, pričom jej úloha taktiež spočívala v podpore vzájomnej konvertibility národných mien. Zmenšila fluktučné pásma európskych mien a zvýšila menovú disciplínu.

Na rozhraní 60. a 70. rokov sú v medzinárodnej menovej sústave zaznamenané náznaky krízy. V roku 1971 skončila kríza i voľná konvertibilita amerického dolára za zlato.

Pád Bretton-woodskeho systému bola ohrozená stabilita Európy, dôsledkom čoho sa v decembri 1969 na zasadnutí predstaviteľov európskych štátov v Haagu rozhodlo o explicitnom ciele Spoločenstva, ktorým bola ekonomická a monetárna únia, snaha bojovať proti autonómnym hospodárskym a menovým politikám jednotlivých štátov. Z tohto dôvodu vznikla pracovná skupina expertov a jej úloha spočívala v analýze situácie a vytvorení možného riešenia vybudovania HMÚ do roku 1980. V októbri 1970 bol ES vydaný dokument Hospodárska a menová únia³, ktorý reaguje na zmenené hospodárske pomery a vytýčil cieľ, ktorým bola menová únia. Navrhoval plán vytvorenia hospodárskej a menovej únie v troch etapách. Predpokladalo sa zosúladienie a zjednotenie národných fiškálnych a menových politík. Bolo požadované vytvorenie jednotného menového celku s úplnou a neodvolateľnou konvertibilitou mien, zamedzenie kolísavosti výmenných kurzov mien členských štátov, trvalá fixácia parít⁴, prevedenie dostatočnej právomoci na spoločné orgány ES, aby bolo možné riadenie hospodárskej a menovej politiky zo spoločných centier Spoločenstva. (Slaný, 2003)

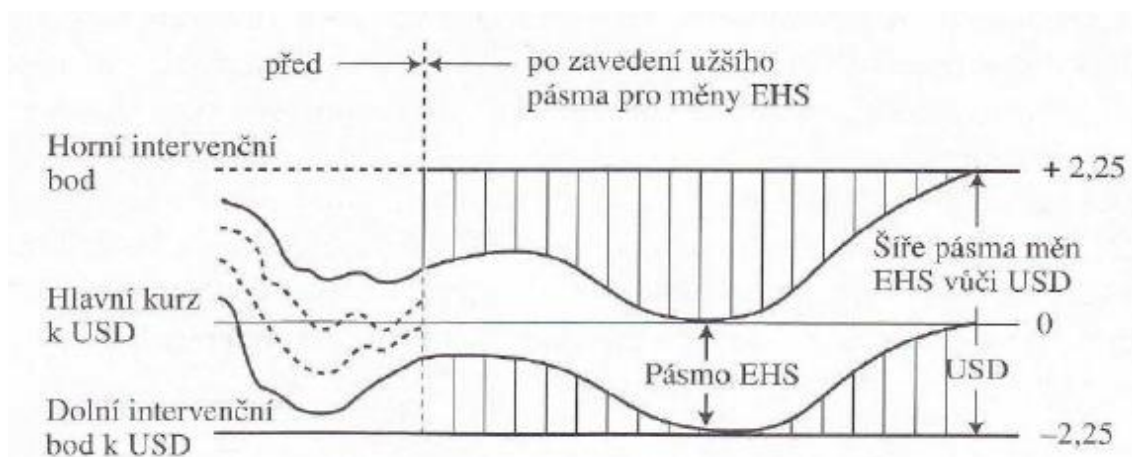
Roku 1971 rozpadom Bretton-woodskeho systému došlo k zastaveniu voľnej konvertibility dolára za zlato a uvoľnila sa cena zlata na svetovom trhu.

Významným míľnikom menovej integrácie je zavedenie mechanizmu pre zblížovanie menových kurzov európskych mien, ktorých hodnota bola určovaná vo vzťahu k americkému doláru. Tento mechanizmus nazvaný menový had v tuneli bol vytvorený v roku 1972. Európske meny mohli oscilovať len medzi $\pm 2,25\%$ a tento cieľ mala zaisťovať koordinovaná stabilizačná politika. Menový had zlyhával v dôsledku prudkých výkyvov jednotlivých mien a v roku 1979 bol nahradený Európskym menovým systémom. (Euroskop, 2015 [online])

² OEEC

³ Nazývaný aj Wernerova správa, podľa luxemburského premiéra Pierra Wenera.

⁴ Základný predpoklad pre zavedenie jednotnej meny a vytvorenie spoločného systému centrálnych bánk.

Obr. 2 Menový had v tuneli
Zdroj: Lacina, 2007

Nutnosť splniť konvergenčné kritéria ovplyvnila i časový harmonogram dokončenia menovej únie. Realizácia prebiehala v troch etapách, ktorých časovanie bolo spresnené v Maastrichtskej zmluve o Európskej únii, ktorá vstúpila do platnosti 1.11.1993. Zmluva o EÚ zaviedla pojem Európska únia, ktorý predstavuje zoskupenie zastrešujúce všetko, čo bolo doteraz vytvorené, tzn. všetky tri Spoločenstvá so všetkými oblasťami spolupráce, ktoré do tej doby existovali. Pribudla Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a Spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí nadväzujúce na Schengenskú dohodu vo veci prisťahovalectva, víz a azylu. (Lacina, 2011)

Etapy budovania hospodárskej a menovej únie⁵

V prvej etape, zahájenej 1.7.1990 a trvajúcej do roku 1993, boli vykonané nutné zmeny v zmluvách a následne bola prijatá Maastrichtská zmluva, v ktorej boli sformulované konvergenčné kritéria. Označujeme ich aj prívlastkom Maastrichtské a predstavujú presne stanovené podmienky, ktoré musia krajiny usilujúce stať sa členom eurozóny splniť. Tieto kritéria predstavujú snahu dosiahnuť zjednotenie istých makroekonomických parametrov, ktoré majú vzťah k stabilite meny. Jedná sa o nominálne kritéria a ich splnenie má najužšiu väzbu na spoločnú menu. Súčasne bolo poukazované aj na dôležitosť reálnej konvergencie, tá však nebola v realizačnom pláne kladená do popredia. (Neumann, 2010)

Maastrichtské kritéria:

1. Cenová stabilita – menové kritérium

V období jedného roka pred vstupom krajiny do menovej únie nepresiahne inflácia tejto krajiny, ktorá sa uchádza o členstvo, meraná spotrebiteľskými cenami, priemer troch krajín s najnižšou infláciou o viac ako 1,5 percentného bodu miery inflácie. V hodnotení najnižšej inflácie môžu byť vylúčené také hodnoty, ktoré sú v danom makroekonomick-

⁵ Ďalej v texte používaná skratka HMÚ.

kom prostredí vyhodnotené ako extrémne. Vývoj cien je sledovaný pomocou priemerného harmonického indexu spotrebiteľských cien⁶. Následne sa z troch hodnôt s najnižšou infláciou vypočíta nevážený priemer. Cenová stabilita musí byť dlhodobo udržateľná.

2. **Stabilita dlhodobých nominálnych úrokových mier** – menové kritérium

Úrokové miery uchádzajúcich sa krajín rok pred vstupom do menovej únie nesmú prevýšiť o viac než 2 % priemer úrokových mier v troch krajinách s najnižšou infláciou. Úrokové sadzby sa zaisťujú u desaťročných dlhopisoch. Dlhodobá úroková miera sa počíta ako aritmetický priemer za posledných 12 mesiacov.

3. **Deficit verejných rozpočtov** – fiškálne kritérium

Pomer plánovaného alebo skutočného deficitu verejných financií k HDP nesmie v danej uchádzajúcej sa krajine prekročiť v sledovanom fiškálnom roku referenčnú hodnotu 3 %.

4. **Celková (kumulovaná) verejná zadlženosť** – fiškálne kritérium

Pomer verejného zadlženia k HDP nesmie prekročiť referenčnú hodnotu 60 %, je prípustný stav, kedy krajina zadlženosť podstatne znižuje a k stanovenému limitu sa postupne približuje.

5. **Stabilita výmenného kurzu** – menové kritérium

Mena krajiny musí byť bez veľkých výkyvov, dva roky pred vstupom nesmie byť devalvovaná a musí dodržiavať kurzové rozpätie stanovené v ERM⁷. Pri posudzovaní ako veľmi bol kurz vystavovaný silným tlakom sa berie do úvahy miera odchyľovania od stredného kurzu, vývoj krátkodobých úrokových diferenciálov, posudzovanie úlohy devízových intervencií, zohľadnenie medzinárodnej finančnej pomoci pri stabilizácii meny. (Zavedení eura v Českej republike, 2013 [online])

Plnenie maastrichtských kritérií u súčasných krajín eurozóny je veľmi ojedinelé. Kritérium veľkosti verejného deficitu spĺňajú len 4 krajiny, medzi nimi aj Estónsko a Slovensko.

⁶ HICP

⁷ Európsky mechanizmus výmenných kurzov

Tab. 1 Plnenie maastrichtských kritérií

Krajina/Kritérium	Verejný dlh (60%)	saldo ver.financií (3%)
Belgicko	106,5	-3,2
Cyprus	107,5	-8,8
Estónsko	10,6	0,6
Fínsko	59,3	-3,2
Francúzsko	95	-4
Grécko	177,1	-3,5
Holandsko	68,8	-2,3
Írsko	109,7	-4,1
Luxembursko	23,6	0,6
Malta	68	-2,1
Nemecko	74,7	0,7
Portugalsko	130,2	-4,5
Rakúsko	84,5	-2,4
Slovensko	53,6	-2,9
Slovinsko	80,9	-4,9
Španielsko	97,7	-5,8
Taliansko	132,1	-3

Zdroj: Eurostat

V období prvej fáze malo dôjsť k liberalizácii kapitálových pohybov v EÚ a prehĺbovaniu koordinácii hospodárskej a menovej politiky medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ. Zrušili sa dovtedajšie obmedzenia pohybu kapitálu v EÚ. Guvernéri centrálnych bánk členských krajín získali v menovej oblasti väčší vplyv a zúčastňovali sa poskytovania rozličných konzultačných služieb v menových otázkach. Taktiež poskytovali podporu kooperácie v menovej oblasti pre zabezpečenie menovej stability.

Túto etapu zastihla v roku 1992 menová kríza, ktorá postihla mnohé európske meny, najmä britskú libru a taliansku líru. Nezmetili sa do povolených hraníc fluktuácie, a preto museli opustiť ERM. O rok neskôr bolo dočasne rozšírené povolené flukтуаčné pásmo na $\pm 15\%$.

Začiatok druhej etapy datujeme dňom 1.1.1994, kedy bol vytvorený Európsky menový inštitút. Jedná sa o predchodcu Európskej centrálnej banky⁸, ale nemal jej právomoci, pretože tie zostali zachované národným centrálnym bankám. Boli prijaté rôzne princípy, nariadenia, procedúry, ktoré sa týkali podpory konvergencie ekonomík, vzájomnej spolupráci monetárnych politík členských krajín a prípravy ďalšej fázy. Úloha EMI⁹ spočívala tiež v podpore spolupráce medzi národnými cen-

⁸ Ďalej v texte používaná skratka ECB.

⁹ Európsky menový inštitút.

trálnymi bankami. V decembri 1995 v Madride sa konalo zasadnutie Európskej rady, kde bol prijatý názov jednotnej európskej meny.

Ďalším dôležitým míľnikom v procese budovania HMÚ je prijatie opatrení týkajúcich sa vytvorenia ECB, zabezpečujúcej chod HMÚ. Rozhodlo sa o trojročnej tranzitívnej perióde medzi vytvorením európskej meny a jej uvedením do obehu. Počas tranzitívnej doby sa uplatňovala zásada slobody uskutočňovania transakcií v eurách. Taktiež bola stanovená šesťmesačná perióda pre duálny obeh eura a národných mien, ktorá neskôr bola skrátaná na dva mesiace.

V júni 1997 na zasadnutí Európskej rady v Amsterdame bol z obáv zo slabej fiškálnej disciplíny členských štátov prijatý Pakt stability a rastu. Jeho cieľom bolo obmedzenie štátnych výdavkov a členským štátom dal pravidlá pre udržanie zdravých verejných financií. Tiež sa prijal nový Mechanizmus výmenných kurzov ERMII, ktorého úlohou je zabezpečiť väčšiu menovú stabilitu.

V máji 1998 spĺňalo konvergenčné kritéria 11 členských štátov¹⁰, o ktorých sa rozhodlo, že sa budú podieľať na uvedení eura od januára 1999.

1. júna 1998 vznikla Európska centrálna banka a nahradila tak Európsky menový inštitút. 31. Decembra bol stanovený neodvolateľný fixný výmenný kurz pre jednotlivé národné meny budúcich členov eurozóny.

V tretej fáze trvajúcej od 1.1.1999 do 2002 bolo uvedené euro ako spoločná mena a tiež spoločná menová politika vedená Európskou centrálnou bankou. Nová jednotná mena sa uviedla do bezhotovostného platobného styku a ako bolo spomínané vyššie, 3 roky platila zásada slobody uskutočňovania transakcií v eurách. ECB začala zodpovedať za menovú politiku a jej hlavná úloha spočívala v zabezpečení cenovej stability v EÚ. V roku 2001 sa zahájila posledná príprava uvedenia bankoviek a mincí do obehu.

1. januára 2002 sa do obehu dostalo približne 7,8 miliárd eurobankoviek a začala sa fáza sťahovania národných mien. (Báraňová-Čiderová, 2007)

3.2 Kodanské kritéria

Ďalšími podmienkami, ktoré je potrebné splniť pre uchádzajúci sa štát o vstup do EÚ, sú tzv. Prístupové kritéria. Stanovil ich summit Európskej rady v Kodani, ktorý sa konal v roku 1993 a boli posilnené o dva roky neskôr v Madride. Zadefinované sú v Maastrichtskej zmluve z roku 1992, kde sú zakotvené geografické a všeobecne politické kritéria a v Deklarácii Európskej rady v Kodani z roku 1993, kde sa opisujú všeobecne politické kritéria podrobnejšie.

Potenciálny člen EÚ musí splniť nasledujúce druhy kritérií:

- Politické – musí sa jednať o štát so stabilným demokratickým inštitucionálnym systémom, ktorý zaisťuje nadvládu práva, ochranu ľudských práv či rešpektovanie práv menších.

¹⁰ Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko a Taliansko

- Ekonomické – týka sa fungujúcej trhovej ekonomiky so schopnosťou vyrovnáť sa konkurenčnými tlakmi a trhovými silami v EÚ.
- Geografické – tieto kritéria sformulovala EÚ s cieľom stanoviť geografické hranice budúceho rozšírenia. V Maastrichtskej zmluve sa uvádza, že členom EÚ sa môže stať akýkoľvek európsky štát rešpektujúci princípy EÚ. (Europska unia, 2015 [online])

Ďalším kodanským kritériom je prijatie *acquis communautaire*, čo znamená schopnosť prijať právne predpisy EÚ a začlenenie do právneho systému potenciálneho členského štátu. (Rozšírenie, 2015 [online])

3.3 Príprava na rozšírenie Európskej únie

Ako náhle lídri EÚ súhlasili s pristúpením krajín SVE do Európskej únie, bolo nevyhnutné pripraviť inštitúcie a procedúry na ich členstvo, keďže už vtedajšia štruktúra európskych inštitúcií prestala vyhovovať pätnástim členským štátom. Formálne bol spomínaný proces odštartovaný už v decembri 1993. Medzivládna konferencia bola naplánovaná na rok 1996 už v Maastrichtskej zmluve v roku 1992 a jej cieľom bola kontrola budovania menovej únie a neskôr pribudla aj inštitucionálna reforma EÚ, ktorá by zachovala funkčnosť EÚ po jej rozšírení.

Amsterdamská zmluva

Medzivládna konferencia¹¹ pripravila v roku 1996 Amsterdamskú zmluvu, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1997. Táto zmluva mala vysoké ambície, avšak medzinárodná konferencia nedosiahla dohody o reforme hlavných inštitúcií. Vytvorila dohodu s ideou ako uzdraviť Maastrichtskú zmluvu. Dodatky zmluvy zahŕňali dôležitú úlohu EÚ v sociálnej politike, ktorá nebola zahrnutá v Maastrichtskej zmluve. Amsterdamskou zmluvou boli doplnené dva ciele EÚ o nasledujúce body – Únia ako priestor slobody, bezpečnosti a práva a postupné vymedzovanie spoločnej obrannej politiky vedúcej k spoločnej obrane. K reforme súvisiacej s rozšírením EÚ nedošlo. Najvyšší predstavitelia EÚ vytvorili zoznam všetkého, čo sa musí vyriešiť pred rozšírením Únie a bola dohodnutá ďalšia konferencia na rok 2000.

Zmluva z Nice

Ďalšia medzivládna konferencia bola zahájená 14. februára 2000 a skončila 9. decembra toho istého roku vo francúzskom meste Nice, s cieľom prehodnotiť ustanovenia zmlúv o zložení a fungovaní inštitúcií EÚ. Výsledkom konferencie bola zmluva zahŕňajúca prispôsobenie inštitúcií EÚ, akým boli zmeny v počte komisárov, poslancov Európskeho parlamentu¹², sudcov Súdneho dvora, členov dvora audítorov¹³, Výboru regiónov, Hospodárskeho a sociálneho výboru, zmeny váže-

¹¹ Intergovernmental Conference

¹² Prerozdelenie počtu hlasov medzi členskými štátmi.

¹³ Známy aj ako Európsky účtovný dvor.

ných hlasov v Rade EÚ a rozšírenie oblastí, o ktorých sa rozhoduje kvalifikovanou väčšinou. (Lacina, 2011)

Zmluva o pristúpení k EÚ

Po páde socializmu v krajinách SVE súhlasili členské štáty ES s rozšírením Spoločenstva o nové krajiny s podmienkou, že postsocialistické krajiny preukážu existenciu demokratického právneho poriadku, rešpektovanie základných ľudských práv a slobôd, fungujúcu trhovú ekonomiku a schopnosť prevziať európsku legislatívu do ich národných právneho poriadku. ES sa tak poistilo pred ohrozením stability Spoločenstva a kandidujúcim krajinám poskytlo ako finančnú pomoc tak aj pomoc formou konzultácií budovania demokratických inštitúcií a pod.¹⁴

Na zasadnutí Európskej rady v Luxembursku 13. – 14. decembra 1997 sa rozhodlo, že jednanie o podmienkach vstupu do EÚ budú zahájené pre Českú republiku, Maďarsko, Poľsko, Slovinsko, Estónsko a Cyprus. O ostatných kandidujúcich krajinách SVE rozhodla Európska rada na zasadnutiach v Helsinkách 10. – 11. decembra 1999, dátum pristúpenia k EÚ stanovila na koniec roku 2002 a taktiež rozhodla, že ku kandidujúcim štátom priradí aj Turecko. Jednania spomínaných štátov¹⁵ o podmienkach vstupu skončili na zasadnutí v Kodani 12. – 13. decembra 2002 a zmluva o ich pristúpení k EÚ bola podpísaná najvyššími predstaviteľmi desiatich krajín na medzivládnej konferencii dňa 16. apríla 2003 v Aténach. Zmluva sa týkala historicky najväčšieho rozšírenia EÚ a predchádzalo jej niekoľkoročné rokovanie. Po jej podpísaní nasledovalo niekoľko referend, ratifikácií zmluvy v jednotlivých pristupujúcich krajinách, jej schválenie parlamentmi členských štátov¹⁶ a orgánmi EÚ. Historicky najväčšie a najnáročnejšie rozšírenie EÚ bolo zavŕšené vstupom ôsmich krajín SVE a dvoch stredomorských ostrovov do Únie dňa 1. mája 2004. (Lacina, 2011)

3.4 Prínosy výhody menovej integrácie

Dôležitú rolu zohráva Pakt stability a rastu. Touto dohodou sa členské štáty eurozóny, ale čiastočne aj štáty EÚ, ktoré jednotnú menu neprijali, zaväzujú dodržiavať rozpočtovú disciplínu z dôvodu predísť nadmerným deficitom. Prijatie Paktu stability a rastu má dosiahnuť zdravé verejné financie. Dohoda stanovuje horné hranice pre celkový dlh vo výške 60% HDP a deficit verejných financií vo výške 3% HDP a zaväzuje štáty mať vyrovnaný, resp. prebytkový rozpočet v takej výške, aby do-

¹⁴ V roku 1989 vytvorila EÚ tzv. program PHARE, ktorý bol spočiatku sústredený na pomoc prvým postsocialistickým štátom – Maďarsku a Poľsku. Neskôr sa pripojili programy ISPA na podporu rozvoja infraštruktúry a SAPARD na pomoc pri modernizácii poľnohospodárstva. Pomoc prostredníctvom týchto podporných programov predstavovala 3 miliardy eur ročne.

¹⁵ okrem Turecka

¹⁶ Belgicko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko, Taliansko, Spojené kráľovstvo, Švédsko

kázali reagovať na hospodárske cykly. Krajiny eurozóny sú viac chránené pred externými šokmi ako krajiny mimo nej. (Báraňová-Čiderová, 2007)

Najväčší pozitívny dopad európskej integrácie vyplýva z liberalizácie obchodu a investícií.

Ako píše írsky ekonóm A. Coughlan, ekonomické výhody vyplývajúce z možnosti cestovať v rámci eurozóny bez potreby zamieňať si peniaze a z možnosti jednoducho porovnávať ceny sú relatívne malé v porovnaní s ekonomickými nevýhodami spoločnej meny. (Autoři CEPu o euru, 2010)

3.4.1 Zníženie transakčných nákladov a kurzového rizika

Výmenou domácej meny za zahraničnú vznikajú domácnostiam či podnikom transakčné náklady. Postihujú najmä obyvateľov cestujúcich do zahraničia pri výmene hotovosti, pomerne vysoké náklady vznikajú taktiež pri platbách bankovými kartami a cestovnými šekmi. Objem spomínaných transakcií však predstavuje len malú časť valutových a devízových transakcií v ekonomike. Majoritné množstvo transakcií prebieha na medzibankovom trhu a ich vznik súvisí s medzinárodnou obchodnou výmenou a špekuláciami na devízovom trhu.

Transakčné náklady, ktoré vznikajú pri devízových transakciách je možné rozčleniť na finančné náklady, zahŕňajúce spread¹⁷ a poplatky za výmenu, a administratívne náklady, predstavujúce dodatočné náklady vynaložené podnikmi na zabezpečenie ľudských a kapitálových zdrojov nevyhnutných na uskutočňovanie devízových operácií.

Volatilitou kurzu vzniká pre domácnosti a podniky kurzové riziko. Rozhodnutia o predaji alebo nákupe tovaru a služieb sú tak vystavené riziku v prípade nepriaznivého vývoja kurzu a z dôvodu tohto rizika nemusí k uskutočneniu obchodu dôjsť. Zavedením eura sa dosiahla eliminácia kolísania výmenných kurzov mien, kurzové riziko medzi domácou menou a eurom zanikne. (Šuster, 2006 [online])

Tento prínos je pre štáty celkom zanedbateľný, nakoľko pri súčasnej vyspelosti služieb bankových inštitúcií budú úspory transakčných nákladov existovať najmä v sfére turistických transakcií. Rovnako tak je potrebné podotknúť, že prijatie eura znamená prijatie nie svetovej ale regionálnej meny, čiže kurzové riziko ostáva aj naďalej prítomné. (Autoři CEPu o euru, 2010)

3.4.2 Zvýšenie kredibility a pokles úrokových sadzieb

Vstupom do menovej únie by malo dôjsť k vyriešeniu kredibility menových autorít a k eliminácii potenciálneho sklonu k inflácii. Elimináciou kurzového rizika dochádza k redukcii rizikovej prémie a s prehĺbením integrácie finančných trhov to povedie k zníženiu reálnych úrokových sadzieb k zdokonaleniu investičného prostredia. Rozsah kredibility, ktorú získajú krajiny, závisí najmä od stupňa kredibility pred vstupom tejto krajiny do menovej únie. (Šikulová, 2006 [online])

¹⁷ rozdiel medzi nákupnou a predajnou cenou

Pokles úrokových sadzieb ako výhoda sa týka najmä krajín, ktorých úrokový diferenciál je vyšší. Úvahy o veľmi nízkych úrokových sadzbách vychádzajú z toho, že v nových členských štátoch dôjde k poklesu rizika aj k výraznému poklesu inflácie, ktorý však v priebehu ďalšieho vývoja pri rýchlom tempe dobiehania nemusí byť ani udržateľný ani účelný. (Politická ekonomie, 2002)

3.4.3 Pokles nákladov kapitálu a rast zamestnanosti

Zavedením eura dochádza k zvýšeniu efektívnosti a konkurencie na finančných trhoch, k odstráneniu rizikových prirážok z titulu rizika krajiny, čo sa následne prejaví poklesom reálnych úrokových sadzieb. Vhodnejšie podmienky financovania umožňujú znížiť náklady kapitálu a následne stimulujú rast domácich i zahraničných investícií a ten povedie k rastu HDP. Zrýchleným rastom kapitálových investícií dochádza k zvýšeniu celkovej produktivity výrobných faktorov, a to povedie k zvýšeniu tvorby pridanej hodnoty. Spomínané javy stimulujú k rýchlejšej tvorbe HDP na obyvateľa, čo znamená rast životnej úrovne, na ktorý bude priaznivo vplývať aj pozitívny vplyv rastu investícií na zamestnanosť.

Miera investícií členských krajín eurozóny dosahovala o 2,5% vyššiu hodnotu ako štátov mimo eurozóny. Rast investícií predstavuje reakciu na pokles nákladov kapitálu, ktoré sa znížili poklesom transakčných nákladov a úrokových sadzieb. Pozitívny efekt zo zavedenia jednotnej meny najviac zasiahol sféru malých podnikov, kde miera investícií stúpila výraznejšie ako u všetkých podnikov eurozóny. Dôvodom je kurzové riziko, ktoré je pre malé podniky vysoko nákladové a práve jeho odstránením tieto podniky ušetrili pomernú časť na nákladoch kapitálu, čo viedlo k vyššej ako priemernej investičnej činnosti po zavedení jednotnej meny.

3.4.4 Rast zahraničného obchodu

Ako bolo spomínané v kap. 3.4.1, jedným z efektov zavedenia eura je pokles transakčných nákladov a stabilizácia výmenného kurzu. Prostredníctvom nich dochádza k zlacneniu medzinárodného obchodu krajín eurozóny. Podľa ekonóma Andrewa Rosea jednotná mena môže viesť až k trojnásobnému zvýšeniu zahraničného obchodu.

3.4.5 Zvýšenie cenovej transparentnosti

Pozitívnym efektom zavedenia spoločnej meny je reálna komparácia cien na domácom trhu a zahraničných trhoch členských krajín eurozóny. Cenová transparentnosť umožňuje spotrebiteľom jednoduchšiu realizáciu nákupov a lepšiu orientáciu v cenových reláciách ako doma tak i v zahraničí. Významný efekt cenovej transparentnosti pre podnikateľský sektor predstavuje nárast konkurencie vyvíjajúci tlak tvorbu cien a zabraňujúci rastu cien.

Napriek vysokej transparentnosti spotrebiteľských cien, ktorá implikuje možnosť zmeniť nákupné chovanie spotrebiteľa v rozhodovaní o mieste nákupu, spotrebiteľia uprednostňujú nákup na domácom trhu, nakoľko sú domáce ceny vyrovnané cenám v eurozóne. Prijatie eura poukázalo na cenové rozdiely príbuzných

výrobkov v štátoch eurozóny, ktoré boli do istej miery skryté, keď ceny boli vyjadrené v národných menách. Očakávaním bolo regionálne vyrovnanie týchto cenových rozdielov po zavedení eura, napriek tomu sa nenaplnilo a rozdiely zostali zachované.

Tab. 2 Vplyv eura na transparentnosť cien

	mena	cena v národnej mene	cena v EUR
Belgicko	BEF	48	1,22
Francúzsko	FFR	65	1,02
Nemecko	DEM	3,02	1,57
Írsko	IEP	0,93	1,19
Taliansko	LIT	2460	1,29
Luxembursko	LFR	42	1,06
Portugalsko	ECS	199	1,02
Španielsko	PTA	125	0,77

Zdroj: Šuster, 2006

Udržanie regionálnych cien odlišných od zahraničných cien eurozóny je dôsledkom rozdielnych sociálnych podmienok, daňových systémov, nákladov práce, či kultúrnych tradícií jednotlivých krajín.

3.4.6 Rast priamych zahraničných investícií

Významný vplyv na ekonomický rast majú priame zahraničné investície. Značne vplývajú na rozvoj hospodárstva, a to najmä u tranzitívnych ekonomík. Dôvodom prílevu priamych zahraničných investícií je niekoľko, jedným z nich je snaha preniknúť na nové trhy, alebo zabezpečiť zdroje dostupné v domácej ekonomike, či dosiahnuť v zahraničí vyššiu produktivitu ako vo svojej krajine. Najhlavnejší dôvod prílevu týchto investícií do tranzitívnych ekonomík bol zabezpečiť prístup na ich trhy a zúčastniť sa tak privatizačného procesu. Faktormi prispievajúcimi k rastu priamych zahraničných investícií po zavedení spoločnej meny sú odstránenie volatility výmenných kurzov, pretože výmenný kurz značne ovplyvňuje celkovú výšku investície, zisku a výnosov, redukcia nákladov na kapitál a eliminácia transakčných nákladov. Odstránením volatility výmenného kurzu klesá rizikovosť investície čo pozitívne vplyva na rast priamych zahraničných investícií. (Šuster, 2006[online])

3.4.7 Podpora vzájomného obchodu a ekonomický rast

V predchádzajúcich kapitolách je spomínané, že prijatím eura dochádza k zníženiu transakčných nákladov a kurzového rizika v ekonomike členského štátu eurozóny, čo prispieva k nárastu priamych zahraničných investícií a zahraničného obchodu, ktoré podporujú rast obchodu. Práve prostredníctvom týchto faktorov je očakávaný pozitívny vplyv na ekonomický rast a životnú úroveň obyvateľstva. Taktiež je

dôležité spomenúť, že prílev priamych zahraničných investícií je sprevádzaný transferom nových technológií, čím sa zvyšuje produktivita krajiny.

3.5 Náklady a nevýhody menovej únie

3.5.1 Strata autonómie národnej menovej politiky

Hlavným nákladom pre krajiny je jednoznačne strata nezávislej menovej politiky. Menová politika by mala byť zreteľne iná pre tranzitívne ekonomiky, pre krajiny s nižšou ekonomickou úrovňou než menová politika vhodná pre stabilné západné členské štáty EÚ. Neexistuje žiadne racionálne vysvetlenie aby štáty, v ktorých nastávajú radikálne štrukturálne zmeny, mali rovnakú úrokovú mieru ako napríklad Nemecko či Francúzsko. (Autoři CEPu o euru, 2010)

Centrálne banky nemôžu vykonávať samostatnú expanzívnu či reštriktívnu politiku. Jednotlivým členským krajinám eurozóny zostáva v kompetencií ovplyvňovať hospodársky rast prostredníctvom regulácie výdajov štátneho rozpočtu. Aj v tomto smere je fiškálna politika členského štátu limitovaná dodržiavaním maastrichtských kritérií. Spôsob dodržiavania maastrichtských kritérií bol spresnený prijatím Paktu stability.

3.5.2 Strata možnosti úpravy kurzu

Ďalšou vážnou zmenou pre ekonomicky slabšie štáty je strata možnosti prispôbovania menového kurzu. Tranzitívne ekonomiky sa nachádzajú v trvalom procese reálnej apreciacie a pri plnení inflačných a úrokových kritérií Maastrichtskej zmluvy neexistuje žiadny spôsob ako ich v rámci fixného kurzu docieľiť. Ďalšou hrozbou je, že kurz bude zafixovaný mimo jeho dlhodobej rovnovážnej hodnoty, pretože v dobe vstupu do eurozóny nebude konvergenčný proces ešte ukončený. Výsledkom bude nevhodná úroveň menového kurzu.

Zmena kurzu prestáva byť nástrojom hospodárskej politiky štátu. Krajina prichádza o možnosť reagovať na vonkajšiu či vnútornú ekonomickú nerovnováhu a stratu konkurencieschopnosti pohybom kurzu.

3.5.3 Spoločná mena a menová politika

Neexistenciu optimálnej menovej oblasti v rámci Európskej únie sa spoločná mena nemusí stať nástrojom zblížovania ekonomickej a životnej úrovne, práve naopak, môže regionálne, ekonomické a politické rozdiely prehľbovať.

3.5.4 Jednorazové náklady súvisiace so zavedením eura

Na prijatie jednotnej meny je dôležité sa pripraviť a táto príprava predstavuje najmä pre podnikateľské subjekty isté náklady. Bude nutné prispôbiť softvér a informačné systémy pracujúce s finančnými dátami používané pre účtovníctvo, vypracovanie daňových priznaní, a pod. Programy musia vedieť pracovať s dvomi dvoma menami v priebehu polroka pred zavedením eura a rok po jeho zavedení

Zmeny v zložitejších softvérových programoch môžu trvať aj dva roky, preto je nutné začať s prípravou v dostatočnom predstihu. Nie všetky náklady spájané s úpravou softvérov predstavujú utopené náklady, pretože ich treba chápať ako náklady z investičnej činnosti, ktoré je možné niekoľko rokov odpisovať.

Ďalšie náklady sú spájané s duálnym oceňovaním. Peňažné vyjadrenie hodnôt produktov, služieb, úverov, výpisov účtov a podobne musia byť vyjadrené v dvoch menách – v eurách a domácej mene po dobu pol roka pred až rok po prijatí eura. Povinnosť duálneho oceňovania majú fyzické i právnické osoby a jeho zmysel spočíva s adaptáciou verejnosti na budúcu menu. Počas tohto obdobia je v ekonomike štátu hotovostný obeh oboch mien.

4 Postsocialistické ekonomiky

Transformujúce sa štáty tvorili svetovú socialistickú sústavu do roku 1989. Ich hlavnými črtami bola významná úloha komunistických strán a centrálne plánovaná ekonomika typická spoločenským vlastníctvom výrobných prostriedkov, štátnym direktívnym plánom, uzavretosťou ekonomiky a absenciou konkurencieschopnosti. Postsocialistické štáty uprednostňovali spoluprácu medzi sebou v rámci Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Od roku 1989 nastáva v týchto štátoch pluralitná demokracia, prechod od centrálne plánovanej ekonomiky k trhovej ekonomike a zásadná zmena o vlastníckych vzťahoch. Z vonkajšieho hľadiska sa stáva ekonomika transformujúcich sa štátov otvorenou a nepostráda ani dôležitou črtou trhovej ekonomiky – konkurencieschopnosťou.

Tranzitívne ekonomiky, nazývané aj postsocialistické, sú ekonomiky 27 krajín, z ktorých väčšiu časť tvoria najmä štáty strednej a východnej Európy. Tento pojem vznikol koncom 80. a začiatkom 90. rokov 20. storočia, kedy sa krajiny Socialistického zväzu odtrhli od socialistickej ideológie, ktorá vznikla ako reakcia na priemyselny kapitalizmus a jej cieľom bolo odstránenie kapitalistickej ekonomiky založenej na trhovej výmene a jej náhrada za socialistickú ekonomiku, založenú na princípe spoločného vlastníctva. (E-polis, 2006 [online])

Po vystúpení krajín zo socializmu nastáva tranzitívna fáza, kedy sa ich ekonomika transformuje z centrálne plánovanej na trhovú ekonomiku. Rozdiely v dosiahnutom stupni budovania trhovej ekonomiky sú veľké, pričom v transformácii najviac pokročili štáty vstupujúce do EÚ. (Trend, 2004 [online])

Prvá transformačná fáza sa zakladá na liberalizácii obchodu a realizácii malej privatizácie. Druhá fáza je zložitejšia, nakoľko je nutné vytvoriť mechanizmus zabezpečujúci chod a kontrolu trhovej ekonomiky. Tranzitívne ekonomiky prešli mnohými zmenami akými sú reštrukturalizácia priemyslu či finančného sektoru, privatizáciou štátneho majetku, zabezpečením ochrany hospodárskej súťaže, prílív konkurencie do monopolných odvetví a liberalizácia cien.

Štáty strednej a východnej Európy, kam patrí aj Slovensko, Slovinsko a Estónsko, sú z troch oblastí transformujúcich sa krajín najstabilnejšími a z ekonomického hľadiska sú skupinou najviac konsolidované a transformačne najpokročilejšími. Okrem toho sa jedná o štáty, ktoré sú vnútorne najviac integrované. Medzi Slovenskou a Českou republikou existuje colná únia, ďalej Maďarsko, Slovensko, Česko a Poľsko tvoria Vyšehradskú štvorku a boli zakladateľmi Stredoeurópskej dohody o voľnom obchode a pobaltské krajiny – Estónsko, Litva a Lotyšsko tvoria Pobaltskú zónu voľného obchodu. Všetky tranzitívne krajiny SVE si na začiatku politických a ekonomických premien stanovili cieľ – integrovať sa do západoeurópskych integračných štruktúr. (Cihelková, 2003)

V 90. rokoch po páde komunizmu EÚ podporovala proces demokratizácie v postsocialistických štátoch a poskytovala im pri zavedení trhovej ekonomiky finančnú i technickú pomoc. Prostredníctvom preferenčných dohôd, ktorými EÚ poskytuje výhodné obchodné podmienky, získali krajiny SVE pre väčšiu časť ich exportu preferenčný prístup na trh EÚ. Doba, od pádu komunizmu, cez demokrati-

záciu štátov až po členstvo týchto štátov v EÚ predstavovala 15 rokov. Adaptácia náročným podmienkam stanovených Spoločenstvom predstavoval veľmi zložitý a zdĺhavý proces. Chýbali im ekonomické, právne i politické štruktúry umožňujúce rýchlejší vstup do Únie.

Pre podporu demokratických a ekonomických reforiem vytvorila Únia v roku 1989 program PHARE, ktorý predstavuje finančný nástroj pre predvstupnú pomoc v transformačnom procese. Je zameraný na dva hlavné ciele, ktorými sú odborná expertíza a finančná podpora pričom napomáha plneniu kodanských kritérií. Spôčiatku bol tento najväčší program pomoci v strednej Európe sústredený na Maďarsko a Poľsko, ktoré sa ako prvé vymanili spod komunistickej nadvlády a neskôr sa rozšíril aj na zvyšné kandidujúce postsocialistické krajiny SVE, kde bolo zrealizovaných niekoľko tisíc projektov. Ich rozsah pokrýva obnovy železníc, ciest, mestských komunikácií, dodávky medicínskeho vybavenia a iné. Zameral sa na projekty, ktorých cieľom bolo zabezpečenie administratívnej schopnosti vstupujúcich krajín plniť záväzky, ktoré vyplývajú z členstva v EÚ. Zámerom je ubezpečiť sa, že sú schopné zužitkovať finančnú pomoc, ktorú im poskytuje EÚ, určenú na podporu rastu i zamestnanosti a v plnej miere uplatňovať pravidlá EÚ. Počas rokov 1990 až 1996 poskytla EÚ na rozvoj krajín 6 636 ECU¹⁸.

V roku 1998 bol navrhnutý proces známy pod pojmom twinning, sprostredkujúci pomoc expertov z členských štátov EÚ pri realizácii projektov priamo na mieste. Identifikuje a podporuje tie projekty, ktoré by orgánom riadenia mohli napomôcť pri riadení odvetví politiky EÚ, akými sú poľnohospodárstvo, regionálny rozvoj, životné prostredie, spravodlivosť či záležitosti vnútra.

PHARE nebol jediným podporným programom, neskôr sa pridružili ďalšie. V priebehu rokov 2000 až 2006 pribudol program ISPA¹⁹ na podporu v oblasti dopravy a životného prostredia a program SAPARD²⁰ pre podporu poľnohospodárstva a rozvoj vidieka. Na prispôsobenie sa krajín členstvu bolo ročne poskytnutých prostredníctvom spomínaných troch programov 3 mld. €.

Kritéria členstva

Kandidujúce krajiny museli pred vstupom do EÚ splniť niekoľko pravidiel a nariadení, ktoré boli stanovené na zasadnutí predstaviteľov Únie v júni 1993.

- Stabilné inštitúcie, ktoré garantujú demokraciu, ľudské práva a slobody, právne normy či ochranu menšín.
- Trhová ekonomika schopná odolávať konkurenčným tlakom v Únii.
- Schopnosť prijať právne predpisy a záväzky, ktoré vyplývajú z členstva

Údaje ohľadom hospodárskeho rastu tranzitívnych ekonomík sú odhadované, nakoľko vypovedajúca hodnota štatistických ukazovateľov z obdobia socializmu je obmedzená. Podľa odhadov v roku 1950 výška HDP v Československu dosahovala úroveň Rakúska, Talianska a presahovala úroveň Španielska a Portugalska. Do ro-

¹⁸ Európska menová jednotka (European Currency Unit)

¹⁹ Instrument for Structural Policies for Pre-Accession

²⁰ Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development

ku 1950 úroveň HDP Československa však výrazne zaostala za Rakúskom, ale jeho pozícia nebola tak slabá ako pozícia ostatných socialistických krajín. Zaostávanie ich ekonomickej úrovne za priemerom EÚ sa v 90. rokoch znižuje alebo zvyšuje v závislosti na dosahovanej rastovej výkonnosti. Len päť z desiatich kandidátskych tranzitívnych krajín do roku 2001 prekonala úroveň HDP, ktorú dosiahli pred zahájením transformácie, z nich najvýraznejšie Poľsko a najmenej Česká republika. Na začiatku transformácie dochádzalo k výraznému poklesu v dôsledku vonkajších a vnútorných šokov, ktorým boli tranzitívne ekonomiky vystavené, pričom najdlhší a najhlbší prepád bol v pobaltských krajinách. Po roku 1993 nastáva fáza oživenia či pomerne vysokého hospodárskeho rastu v dôsledku prehlbovania vonkajšej nerovnováhy. Od roku 2000 dochádza k spomaleniu vo všetkých kandidátskych tranzitívnych ekonomikách. (Kadeřábková, 2006)

Tab. 3 Reálny rast a úroveň HDP (1989=100, EU-15=100), v %

Reálny rast HDP											
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bulharsko	1,8	2,9	-9,4	-5,6	4,0	2,3	5,4	4,1	4,9	4,5	5,6
Česká rep.	2,2	5,9	4,2	-0,7	-1,1	1,2	3,9	2,6	1,5	3,2	4,4
Estónsko	-1,6	4,5	4,4	11,1	4,4	0,3	7,9	6,5	7,2	6,7	7,8
Maďarsko	2,9	1,5	1,3	4,6	4,9	4,2	5,2	3,8	3,5	2,9	4,2
Litva	-9,8	5,2	4,7	7,0	7,3	-1,7	3,9	6,4	6,8	9,7	6,7
Lotyšsko	2,2	-0,9	3,8	8,3	4,7	3,3	6,9	8,0	6,4	7,5	8,5
Poľsko	5,2	7,0	6,0	6,8	4,8	4,1	4,0	1,0	1,4	3,8	5,3
Rumunsko	3,9	7,1	3,9	-6,1	-4,8	-1,2	2,1	5,7	5,1	5,2	8,3
Slovinsko	5,3	4,1	3,6	4,8	3,6	5,6	3,9	2,7	3,3	2,5	4,6
Slovensko	6,2	5,8	6,1	4,6	4,2	1,5	2,0	3,8	4,6	4,5	5,5
EÚ	2,8	2,6	1,8	2,7	3,0	3,0	3,8	1,9	1,2	1,1	2,3

Zdroj: Kadeřábková, 2006

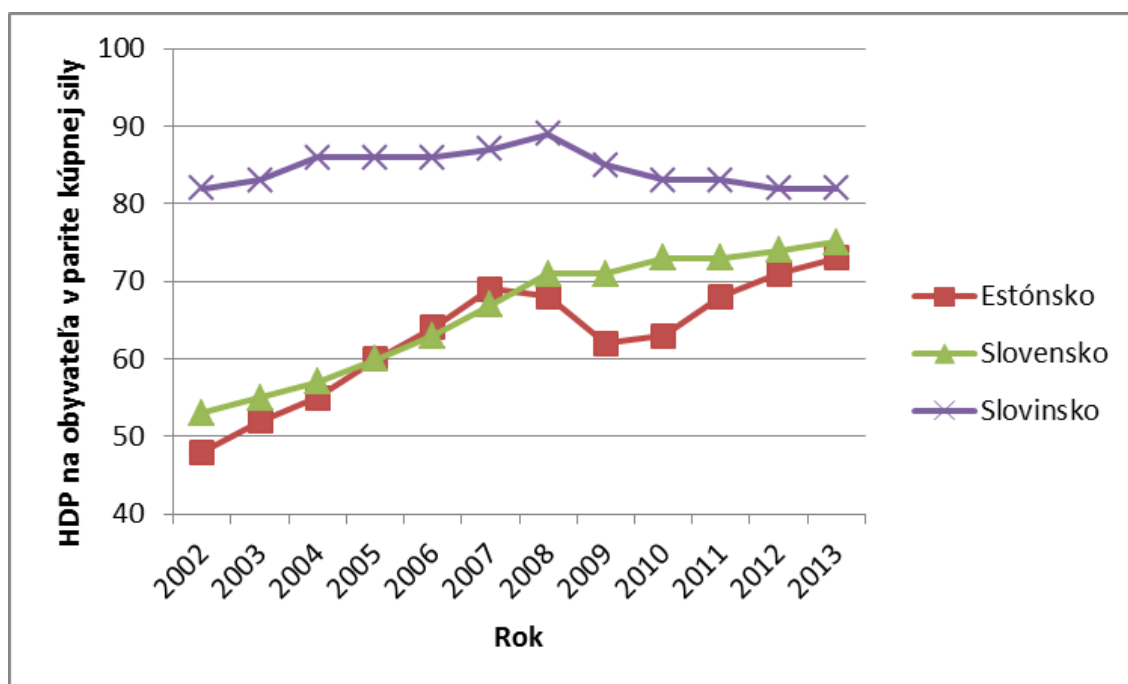
Obr. 3 Štáty strednej a východnej Európy
Zdroj: Čihelková, 2003

5 Ekonomiky vybraných štátov po zavedení eura

Kvantifikácia či kvalifikácia dopadov na ekonomiky jednotlivých štátov vplyvom prijatia spoločnej meny je veľmi zložitá. Nie je možné úplné očistenie vplyvu eura na jednotlivé ekonomiky od iných ďalších spolupôsobiacich faktorov, ktorým je napríklad proces globalizácie svetovej ekonomiky, úsilie rozvíjajúcich sa štátov dobehnúť ekonomicky vyspelejšie krajiny, či dotváranie vnútorného trhu, jednotného pre členské štáty EÚ a pod. Ďalším dôležitým faktorom, ktorý ovplyvnil hospodárske výsledky vybraných štátov, je ekonomická kríza. Je nutné podotknúť, že prijatie spoločnej meny nie je jediný faktor ovplyvňujúci dopady na ekonomiky, pretože už boli ovplyvnené podmienkou splňania Maastrichtských kritérií.

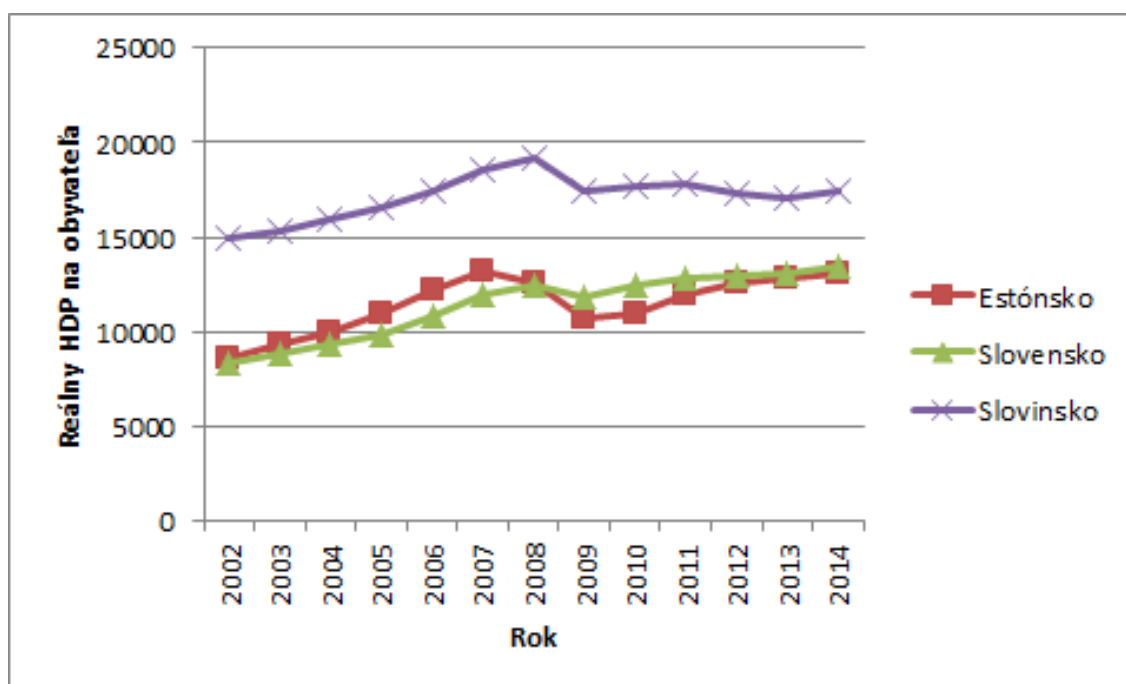
EKONOMICKÝ RAST

Hospodársky vývoj vybraných štátov je analyzovaný prostredníctvom reálneho HDP na obyvateľa v absolútnych jednotkách a HDP na obyvateľa vyjadreného v štandarde kúpnej sily v porovnaní s priemerom U 28, ktorý sa rovná 100. Ak určitá krajina má index vyšší ako 100, znamená to, že HDP na obyvateľa tejto krajiny je vyšší, než priemer EU-28 a naopak.

Obr. 4 Vývoj HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily Estónska, Slovenska a Slovinska v období 2002 – 2013 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Obr. 5 Vývoj reálneho HDP na obyvateľa Estónska, Slovenska a Slovinska (v EUR)
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Veľmi podobný vývoj hospodárstva majú štáty Estónsko a Slovensko do roku 2008, kedy HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily malo rastúcu tendenciu. Estónsko však na rozdiel od Slovenska počas hospodárskej krízy zaviedlo pár škrto v verejnom rozpočte, výsledkom čoho bolo prvenstvo krajiny v podiele dlhu na HDP a vo vyrovnanom rozpočte. Estónska ekonomika tým utrpela hlboký ekonomický prepád v roku 2009, ale následne sa zotavila a dnes patrí k najrýchlejšie rastúcim krajinám eurozóny. Za úspechom v hospodárení Estónska stojí mnoho opatrení a rozdiel v systéme hospodárenia spočíva aj v príjmoch, ktoré čerpá najmä z nepriamych daní a, zatiaľ čo príjem z priamych daní je relatívne nízky. Ďalším priaznivým vplyvom na ekonomický rast mali estónske firmy, ktoré sa usilovali preniknúť na nové trhy, čím sa zvýšil export.

Úspech Slovenska v hospodárskom raste spočíva v daňovej reforme v roku 2004. Vláda Mikuláša Dzurindu zaviedla rovnú daň, ktorá tak nahradila niekoľko rozličných sadzieb dane z príjmov. Výsledkom bol značný pokles miery daňových únikov. V rokoch 2006 a 2007 rástla ekonomika Slovenska rýchlejšie ako v prípade Estónska. V tomto období nastal aj výrazný pokles nezamestnanosti. Podľa analýzy ministerstva financií z roku 2005 sa odhaduje, že k zrýchleniu rastu slovenskej ekonomiky prispela aj rovná daň, a to hneď v reformnom roku.

Najvyššiu životnú úroveň dosahuje Slovinsko. Od roku 2004 už nie je príjmom, ale poskytovateľom rozvojovej pomoci. Ani táto krajina neostala nepostihnutá finančnou a hospodárskou krízou. Po dlhom raste HDP sa ekonomika prepádla v roku 2009 až o 8,1 %, pričom to bol prvý pokles HDP od roku 1992. Od tej doby ekonomika rastie výrazne pomaly a faktorom tohto tempa rastu je najmä spomalenie tempa rastu exportu a investícií. Podstatný vplyv na vývoj slovinskej ekonomiky

ky má aj oslabená aktivita hlavných obchodných partnerov v EÚ. Veľký podiel na tvorbe HDP má v oblasti priemyslu výroba základných kovov, chemický, elektronický a elektrotechnický priemysel. (Businessinfo, 2014 [online])

5.1 Estónsko

INFLÁCIA:

Štatistické úrady predbežnými výpočtami zistili, že celkový vplyv zavedenia spoločnej meny na infláciu v Estónsku by mal predstavovať rozmedzie od 0,2 do 0,3 percentuálneho bodu, a to bezprostredne po zavedení eura. Odhad zodpovedal prvej vlne prechodu na spoločnú menu v roku 2002 a postupne v roku 2007, kedy euro zaviedli Slovinci, v roku 2008 Cyperčania, či v roku 2009 Slováci. (Statistics Estonia, 2015 [online])

V januári 2011, bezprostredne po prechode na euro v Estónsku, predstavovala medziročná zmena miery inflácie 5,1 %, a teda sa jednalo o pokles na rozdiel od decembra 2010, kedy sa pohybovala na úrovni 5,4 %. V nasledujúcom mesiaci sa inflácia zvýšila na úroveň 5,5 % a o mesiac klesla na hodnotu 5,1 %. (Eurostat, 2015 [online])

Ekonomovia predpovedali medziročné a medzimesačné zmeny miery inflácie vyššie, ich odhad na ročnú zmenu bol 5,8 % a na medziročnú zmenu predstavoval o 0,6 % vyššiu, ale tá sa vôbec nezmenila. (Finance, 2011 [online])

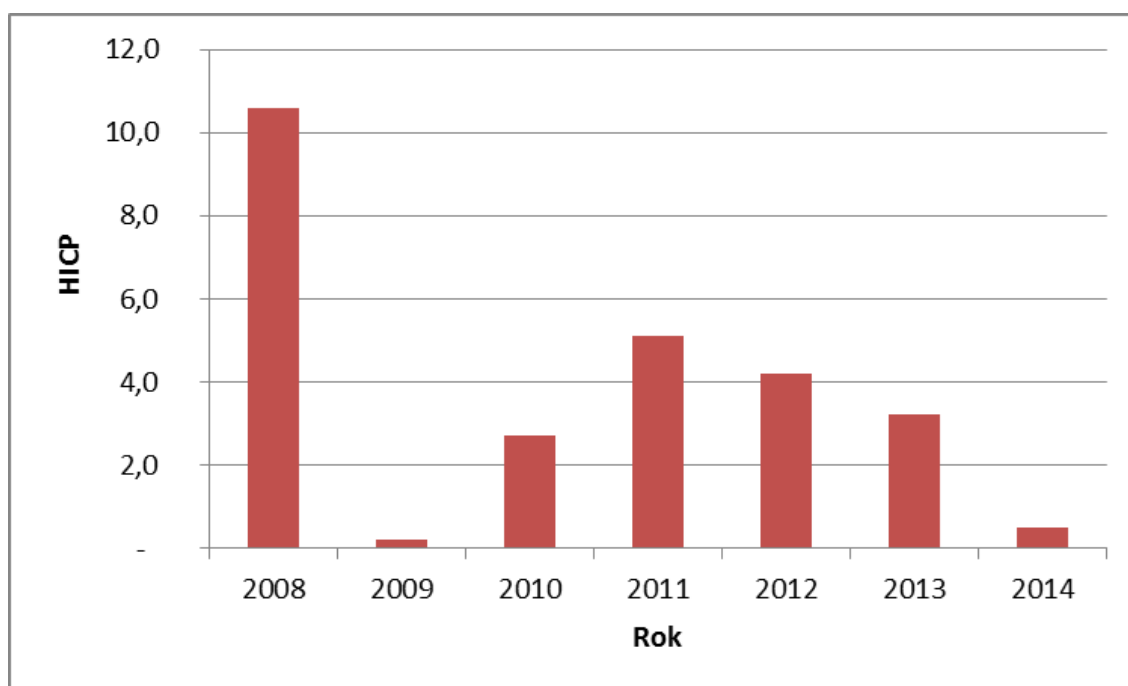
Tab. 4 Medzimesačné a medziročné zmeny inflácie HICP v období 2010 - 2011

rok/mesiac	ESTÓNSKO		EUROZÓNA	
	medzimesačná zmena HICP (%)	medziročná zmena HICP(%)	medzimesačná zmena HICP (%)	medziročná zmena HICP(%)
2010M01	0,3	-1,0	-0,8	0,9
2010M02	0,3	-0,3	0,3	0,8
2010M03	1,2	1,4	1,1	1,6
2010M04	0,5	2,5	0,4	1,6
2010M05	0,3	2,8	0,1	1,7
2010M06	0,4	3,4	0,0	1,5
2010M07	0,2	2,8	-0,4	1,7
2010M08	0,0	2,8	0,2	1,6
2010M09	0,8	3,8	0,3	1,9
2010M10	0,6	4,5	0,3	1,9
2010M11	0,3	5,0	0,1	1,9
2010M12	0,5	5,4	0,6	2,2
2011M01	0,0	5,1	-0,7	2,3
2011M02	0,7	5,5	0,4	2,4
2011M03	0,8	5,1	1,4	2,7
2011M04	0,8	5,4	0,6	2,8
2011M05	0,4	5,5	0,0	2,7
2011M06	-0,1	4,9	0,0	2,7
2011M07	0,6	5,3	-0,6	2,6
2011M08	0,3	5,6	0,2	2,6
2011M09	0,6	5,4	0,7	3,0
2011M10	-0,1	4,7	0,4	3,0
2011M11	0,1	4,4	0,1	3,0
2011M12	0,1	4,1	0,3	2,7

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

V období december 2010 – marec 2011 nastáva neobvyklý nárast cien, ktorý sa týka najmä upratovacích, kultúrnych, rekreačných, cateringových, kaderníckych a opravárenských služieb. Rast cien zasiahol aj cestnú dopravu, pričom váha týchto cien bola zanedbateľná a významne neovplyvňovala mieru inflácie (Eurostat, 2015 [online]). Estónske ministerstvo financií vo výročnej správe uviedlo, že zavedenie eura malo mierny dopad na ceny, pričom najviac sa prejavil v cenách služieb a zábavy, ktoré vzrástli o 1,5 – 1,8 % (Finance, 2011 [online]).

Celkový dopad zavedenia novej meny v Estónsku zotrval od decembra 2010 až do marca 2011 v rozmedzí 0,2 – 0,3 percentuálneho bodu, čo korešpondovalo s predbežnými odhadmi (Statistics Estonia, 2015 [online]).

Obr. 6 Miera inflácie meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien v období 2008 – 2014 v Estónsku (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

PLATOBNÁ BILANCIA

Náhle prehĺbenie svetovej hospodárskej krízy a rýchle zmiernenie domáceho dopytu malo výrazný vplyv na deficit bežného účtu platobnej bilancie za rok 2008. Deficit sa znížil takmer o polovicu v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2007 a zahŕňal 9,2% HDP. V absolútnej hodnote schodok predstavoval 184,2 mil. EUR. Deficit tovaru a služieb v pomere k HDP predstavoval v tom roku 4,3 %, pričom celkový export tovaru a služieb vzrástol o 7%, zatiaľ čo import sa znížil o 2%. V dôsledku toho sa deficit tovaru a služieb znížil o 60 %. Prílev čistého kapitálu výrazne klesol v porovnaní s rokom 2007 ale celková platobná bilancia vykazovala prebytok.

Domáci dopyt sa nasledujúcom roku znížil rýchlejšie ako zahraničný, ktorý mal významný vplyv na bežný účet. Ten sa po dlhom období začal vykazovať prebytok 382,4 mil. EUR, čo predstavuje 4,6 % HDP. Prebytok bežného účtu bol predovšetkým dôsledkom rýchleho zníženia obchodného deficitu, ale tiež pokles čistého odlivu príjmov.

V roku 2010 prebytok bežného účtu predstavoval 517 mil. EUR, čo je 3,6 % HDP. Hrubý zahraničný dlh sa od roku 2009 znížil o 5 % na 16,6 mld. EUR, pričom presahuje HDP 14 %. Dlh sa však znížil v dôsledku prebytku na bežnom účte, investovaním voľných finančných prostriedkov v zahraničí a splácaním úverov v dôsledku zníženia povinných minimálnych rezerv.

Rok 2011 bol pre Estónsko úspešný s ohľadom na zahraničný obchod. Bežný účet bol v prebytku už tretí rok, a to vo výške 506 mil. EUR, čo je 3,2 % HDP. Čistý odliv kapitálu pokračuje od roku 2010 čiastočne kvôli prebytku bežného účtu.

Hrubý zahraničný dlh sa znížil o 5 % na 15,7 mld. eur, čo predstavovalo 7 % HDP. Jedná sa o najnižší pomer hrubého zahraničného dlhu k HDP za posledných 10 rokov.

Po troch rokoch, kedy bol bežný účet platobnej bilancie Estónska v prebytku, v roku 2012 skončil schodkom vo výške 204 mil. eur, alebo 1,2 % HDP. Na kapitálovom účte nastal prebytok vo výške 582 mil. eur, čím sa príliš nelíši od predchádzajúceho roku a pozostáva najmä z príspevkov z rozpočtu EÚ pre rozvoj infraštruktúry. Estónska ekonomika bola v tomto období veriteľom s 290 mil. eur. Hrubý zahraničný dlh Estónska predstavoval 0,3 mld. eur, čo bolo 2 % HDP.

V roku 2013 bol deficit bežného účtu 184 mil. eur, čo bolo o 40 % menej ako v prechádzajúcom roku. Hlavnou príčinou zníženia deficitu bol pokles deficitu v pracovných príjmoch a výnosov z investícií ako príjmy estónskych rezidentov v zahraničí, ktoré vzrástli, zatiaľ čo príjmy nerezidentov v Estónsku klesli. Prebytok kapitálového účtu sa znížil takmer o pätinu. Podpora rozvoja infraštruktúry zo štrukturálnych fondov EÚ bola rovnaká ako v predchádzajúcom roku. Ale došlo k prudkému nárastu importu nehmotných statkov v podobe emisných kvót. Hrubý zahraničný dlh sa vyšplhal na 16,1 mld. eur.

Tab. 5 Platobná bilancia Estónska v období 2008 – 2013 (v mil. EUR)

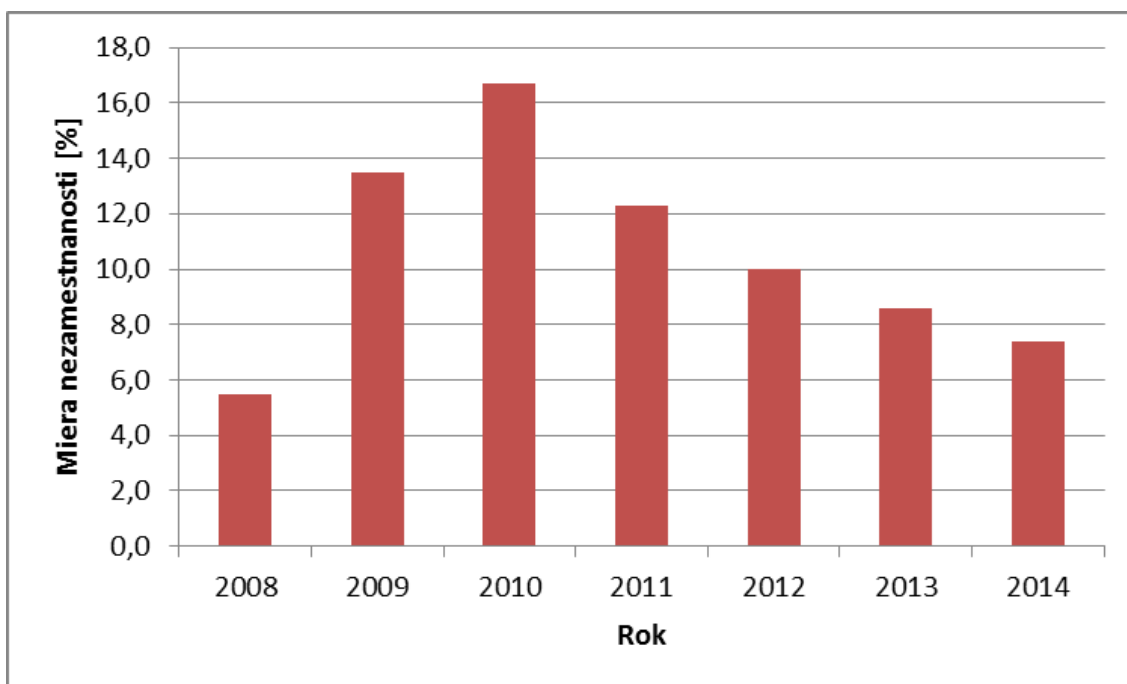
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bežný účet	-1486,1	382,4	516,9	506,1	-204,3	-184,2
Kapitálový účet	212,5	485,7	475	599,4	581,7	504,4
Finančný účet	1729,9	-1005,7	-1771,9	-932,0	-290,3	-526,0
Saldo chýb a opomenutí	46,8	72,9	-51,3	-160,8	-87,1	213,9
Celková bilancia	503,1	-64,7	-831,3	12,8	69,5	8,1
Účet oficiálnych menových rezerv	-503,0	64,7	831,3	-12,8	-69,5	-7,9

Zdroj: Eesti Pank, vlastné spracovanie

NEZAMESTNANOSŤ

Najväčšia medzoročnú zmenu nezamestnanosti v sledovanom období nastala v roku 2009 kedy miera nezamestnanosti stúpila o 8 p. b. na 13,5 %. Spomedzi členských štátov EÚ recesia najviac postihla Estónsko, ktoré zaznamenalo najväčšiu medzoročnú zmenu.

V roku 2010 dosahovala miera nezamestnanosti v období 2008 – 2014 najvyššiu hladinu a nasledovný rok, kedy Estónsko prešlo na euro, klesla. Od tej doby má klesajúcu tendenciu, pričom každý rok klesá pomalšie.

Obr. 7 Miera nezamestnanosti v Estónsku v období 2008 – 2014 (v %)
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

5.2 Slovensko

INFLÁCIA

Tab. 6 Medziročné a medzimesačné zmeny HICP na Slovensku v období 2008 – 2009 (v %)

rok/mesiac	SLOVENSKO		EUROZÓNA	
	medzimesačná zmena HICP (%)	medziročná zmena HICP(%)	medzimesačná zmena HICP (%)	medziročná zmena HICP(%)
2008M01	1,2	3,2	-0,4	3,2
2008M02	0,3	3,4	0,3	3,3
2008M03	0,3	3,6	1,0	3,6
2008M04	0,3	3,7	0,3	3,3
2008M05	0,4	4,0	0,6	3,7
2008M06	0,4	4,3	0,4	4,0
2008M07	0,0	4,4	-0,1	4,1
2008M08	-0,1	4,4	-0,1	3,9
2008M09	0,4	4,5	0,2	3,7
2008M10	0,3	4,2	0,0	3,2
2008M11	0,1	3,9	-0,5	2,1
2008M12	-0,1	3,5	-0,1	1,6
2009M01	0,3	2,7	-0,8	1,1
2009M02	0,0	2,4	0,4	1,2
2009M03	-0,3	1,8	0,4	0,6
2009M04	-0,1	1,4	0,4	0,6
2009M05	0,1	1,1	0,1	0,0
2009M06	0,0	0,7	0,2	-0,1
2009M07	-0,1	0,6	-0,7	-0,6
2009M08	-0,2	0,5	0,3	-0,2
2009M09	-0,1	0,0	0,0	-0,3
2009M10	0,2	-0,1	0,2	-0,1
2009M11	0,3	0,0	0,1	0,5
2009M12	-0,1	0,0	0,3	0,9

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

HICP sa koncom roka 2008 zvýšila o 3,5 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Za toto obdobie dosiahla inflácia hodnotu 3,9 %, pričom ceny tovarov vzrástli o 3,5 % a ceny služieb o 4,8 %. Medzi faktory ovplyvňujúce vývoj cien na Slovensku patrí vývoj svetových cien ropy a poľnohospodárskych komodít. Dôsledkom toho sa inflácia prejavila v cenách pohonných hmôt a spracovaných potravín. NBS stanovila hodnotu inflácie v menovom programe na obdobie 2005 – 2008 na úroveň 2,0 %.

Prekročenie cieľa, ktorý si stanovila nebolo spôsobené vplyvom menovej politiky, ale globálnym nárastom cien v oblasti potravinárstva a energetiky.

Inflácia v roku 2009 stagnovala v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Jej dynamika poklesla o 3,5 p. b. Za toto obdobie dosiahla hodnotu 0,9 %, ceny tovarov klesli o 0,8 % a ceny služieb stúpili o 4,4 %. Cenový vývoj slovenskej ekonomiky ovplyvnil globálny pokles ekonomickej aktivity. Prejavilo sa to najmä v poklese cien ropy a poľnohospodárskych komodít vo svete. Na Slovensko to malo dopad v podobe výrazného poklesu cien pohonných hmôt a zníženia cien potravín.

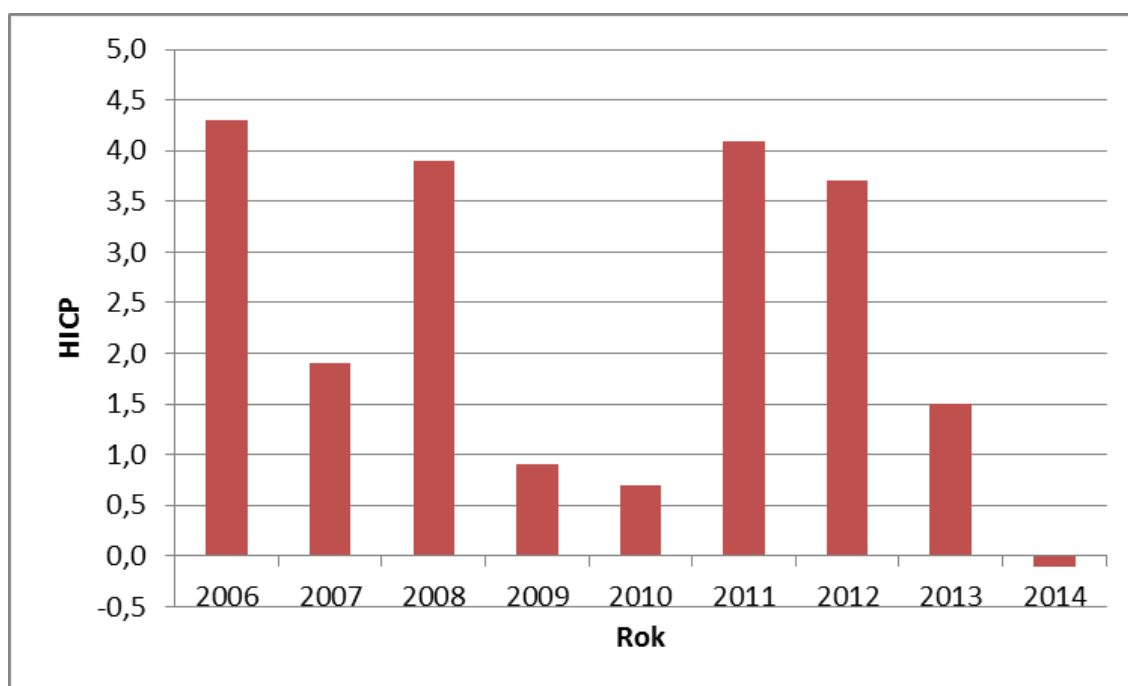
Koncom roka 2010 dosiahla inflácia úroveň 1,3 % a v porovnaní s minulým rokom sa jej dynamika zrýchlila o 1,3 p. b. Priemerná inflácia za toto obdobie činí 0,7 %. Počas roka došlo k poklesu a neskôr k nárastu cien energetických a neenergetických komodít, spomalila sa dynamika cien u priemyselného tovaru a výrazne vzrástli ceny u potravín.

Úroveň inflácie na konci roka 2011 bola 4,6 %, pričom jej dynamika sa zrýchlila o 3,3 p. b. V priebehu roka nastal nárast cien energií, zvýšenie DPH z pôvodných 19 % na 20 % a zvýšenie spotrebných daní na cigarety, čím sa inflácia zvýšila o 1 p. b. Priemerná inflácia za rok 2011 je 4,1 %.

Z nasledujúci rok sa dynamika inflácie spomalila v dôsledku spomaleného rastu cien energií či potravín. Ceny služieb rýchlejšie rástli z dôvodu nárastu cien u železničnej dopravy v roku 2011 a po ich odznení sa rast cien služieb spomalil. Priemerná ročná inflácia bola 3,7 %.

V roku 2013 nastalo spomalenie inflácie, priemerná inflácia za tento rok činila 1,5 %. Dôvodom toho bolo spomalenie dynamiky cien energií a potravín. Znížili sa ceny pohonných hmôt a dôsledkom dobre úrody klesli ceny u poľnohospodárskych komodít.

Inflácia v roku 2014 sa spomalila z 1,5 % na -0,1 %. Zapríčinila to spomalená dynamika cien u nespracovaných potravín. V tomto roku klesli ceny energií o niečo rýchlejšie ako v predchádzajúcom roku. Hlavné faktory, ktoré zapríčinili tento vývoj cenovej hladiny sú pokles ceny ropy, poľnohospodárskych komodít, úprava cestovného u železničnej dopravy a zrušenie bankového poplatku

Obr. 8 Miera inflácie meraná harmonizovaným indexom cien na Slovensku v období 2006 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

PLATOBNÁ BILANCIA

Slovenská ekonomika v platobnej bilancii z roku 2008 vykazuje na bežnom účte schodok -4,43 mld. eur, pričom predstavoval podiel na HDP 6,5 %. Prebytok vykázal kapitálový a finančný účet, a to vo výške 5,95 mld. EUR. Hrubý zahraničný dlh sa vyšplhal na čiastku 37, mld. eur. Táto hodnota je o niečo vyššia ako v predchádzajúcom období a dôvodom jej nárastu bol nepriaznivý vývoj kurzu eura voči doláru.

V nasledujúcom roku sa deficit bežného účtu znížil o viac ako polovicu na čiastku 2 mld. eur a dosiahol 3,2 % podiel na HDP. Ekonomovia považujú za príčinu tohto výsledku priaznivý vývoj obchodnej bilancie, ako aj bilancie výnosov a bežných transferov. Hospodárska kríza vplývala aj na bežný účet, kedy poklesol objem exportu a importu tovaru a služieb. Jej negatívny vplyv na vývoz bol kompenzovaný importnou náročnosťou, poklesom zásob v ekonomike, ako i znížením cien surovín a spotrebného dopytu. Zhoršený vývoj exportu bol výsledkom nedostatočného zahraničného dopytu. K zlepšeniu exportnej výkonnosti nepomohlo ani dočasné oslabenie výmenných kurzov. Kapitálový a finančný účet vykazoval nižší prebytok vo výške 3,42 mld. eur. Je to dôsledkom nižšieho prílevu kapitálových transferov z eurofondov. Hrubý zahraničný dlh v tomto období dosiahol výšku 45,3 mld. eur, čo predstavuje nárast o 8 mld. eur a je zapríčinený najmä vývojom kurzu eura voči americkému doláru.

V roku 2010 vykazuje bežný účet znovu deficit, ktorý sa mierne zvýšil v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Jeho výška je 2,3 mld. eur, čo predstavuje 3,5 % HDP. Hospodárska kríza v tomto období odzrkadlilo sa to aj na bežnom

účte, kde nastal nárast exportu a importu tovaru. Kapitálový a finančný účet dosiahol prebytok 0,5 mld. eur. Je to o takmer 3 mld. eur menej ako v minulom roku. Zapríčinené je to najmä znížením prijatých vkladov spôsobeným nezanedbateľným nárastom v sektore vlády, kedy si NBS prostredníctvom TARGET požičala zdroje. Zahraničná zadlženosť Slovenskej republiky sa zvýšila zo 45,3 mld. eur na 49,3 mld. eur. Jej nárast bol spôsobený najmä zvýšeným záujmom nákupu štátnych dlhopisov a vyšším podielom krátkodobých zahraničných pasív komerčného sektoru.

Rok 2011 bol pre slovenskú ekonomiku úspešnejší z hľadiska prebytku 38 mil. eur na bežnom účte, čo predstavovalo podiel na HDP 0,1 %. Tieto priaznivejšie hodnoty ovplyvnil rast zahraničného dopytu a ten podporil najmä export automobilového priemyslu. Kapitálový a finančný účet v tomto roku dosiahol prebytok 3,9 mld. eur a jeho vzostup zapríčinil vyšší prílev priamych investícií. Zahraničná zadlženosť sa narástla o necelé 4 mld. eur. Je to napríklad následkom zvýšeného záujmu nákupu štátnych dlhopisov.

Ďalší rok bežný účet vykazoval o niečo vyšší prebytok ako v minulom roku, a to vo výške 1,6 mld. eur, alebo v podiele na HDP 2,3 %. V tomto období sa prejavil rast exportu automobilového priemyslu. Kapitálový a finančný účet dosiahol prebytok 1 mld. eur. Na zmenu portfóliových investícií vplývala vláda svojimi aktivitami, napríklad emisiami štátnych dlhopisov, znížením pohľadávok voči priamym investorom sa zvýšil príliv priamych investícií. Zahraničný dlh znovu narástol, tentokrát trochu miernejšie, na výšku 53,8 mld. eur.

V roku 2013 je na bežnom účte prebytok 1,6 mld. eur, čo je rovnaká úroveň ako v roku 2012. Nezmenil sa ani podiel prebytku na HDP. Rast exportu automobilov sa výrazne spomalil a predbehol ho export elektrotechniky. Kapitálový a finančný účet dosiahol prebytok 2,5 mld. eur. Zahraničný dlh Slovenska sa výrazne zvýšil na 59,7 mld. eur dôsledkom zahraničných pasív slovenskej vlády.

Tab. 7 Platobná bilancia Slovenska v období 2008 – 2014 (v mld. EUR)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bežný účet (mld. EUR)	-4,43	-2,02	-2,30	0,04	1,60	1,60	0,10
Kapitálový a finančný účet (mld. EUR)	5,95	3,42	0,50	3,90	1,00	2,50	3,60
Zahraničná zadlženosť (mld. EUR)	37,30	45,30	49,30	53,20	53,80	59,70	66,20
Zahraničná zadlženosť (mld. USD)	52,50	65,30	65,80	68,80	70,90	82,30	80,40

Zdroj: Národná banka Slovenska

NEZAMESTANOSŤ

V roku 2006 miera nezamestnanosti na Slovensku dosahovala 13,5 %, pričom zamestnanosť rástla najmä v oblasti stavebníctva a služieb. Vplyv na jej výšku mali aj štrukturálne reformy v krajinách eurozóny. V nasledujúcom roku počet nezamestnaných klesol, čo sa odzrkadlilo na miere nezamestnanosti. Tá klesla o 2,3 p. b. Kle-

sajúcu tendenciu si miera nezamestnanosti udržala do roku 2008, kedy sa pokles zastavil na 9,6 %.

V roku 2009 sa medziročne počet nezamestnaných zvýšil o 26 % a miera nezamestnanosti stúpila o 2,5 p. b. Rast nezamestnanosti vyplýva aj z evidencie ÚPSVaR, podľa ktorej miera nezamestnanosti dosahovala 11,4 %, pričom stúpila o 3,7 p. b. v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

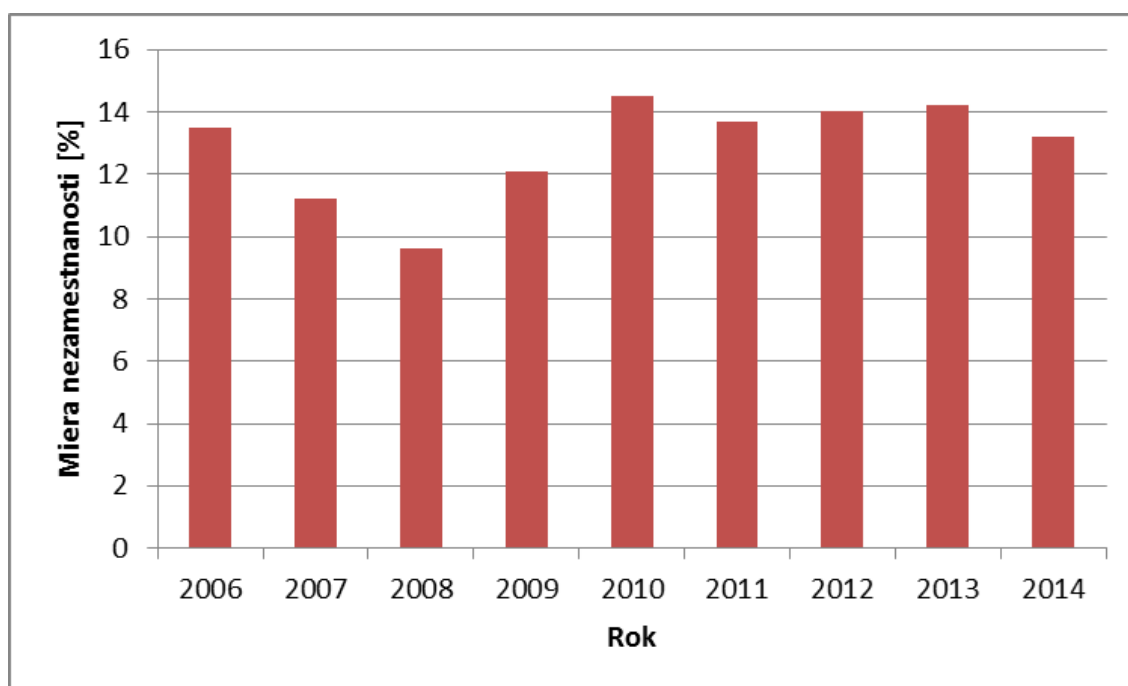
Oživenie ekonomickej aktivity nepomohlo k poklesu nezamestnanosti na Slovensku v roku 2010. Dokonca počet nezamestnaných stúpol o 20 % a miera nezamestnanosti dosahovala 14,5 %. Tento nepriaznivý vývoj zapríčinil časový posun efektu prepadu HDP na zamestnanosť. Podľa evidencie ÚPSVaR dosahovala miera nezamestnanosti v tomto období 12,5 %, pričom sa zvýšila o 1,1 p. b.

V roku 2011 počet nezamestnaných poklesol o 5,4 % a miera nezamestnanosti dosahovala 13,7 %. Avšak v evidencii úradov práce miera nezamestnanosti sa zvýšila o 0,7 p. b. v porovnaní s predchádzajúcim rokom na 13,2 %.

V roku 2012 sa situácia na trhu práce zhoršila a počet nezamestnaných stúpol o 3,5 % a miera nezamestnanosti dosahovala 14 %. Nárast miery nezamestnanosti bol zaznamenaný aj v evidencii úradov práce, kde dosahovala 13,6 %.

Počet nezamestnaných v nasledujúcom roku stúpol o 2,3 % a miera nezamestnanosti dosahovala 14,2 %. V evidencii úradov práce sa miera veľmi nelíšila, dosahovala 14,1 %.

Situácia na trhu práce v roku 2014 bola priaznivejšia, nastal medziročný pokles v počte nezamestnaných o 7,1 %, pričom miera nezamestnanosti dosahovala 13,2 %. V evidencii úradov práce sa miera pohybovala na 12,8 %.

Obr. 9 Miera nezamestnanosti na Slovensku v období 2006 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

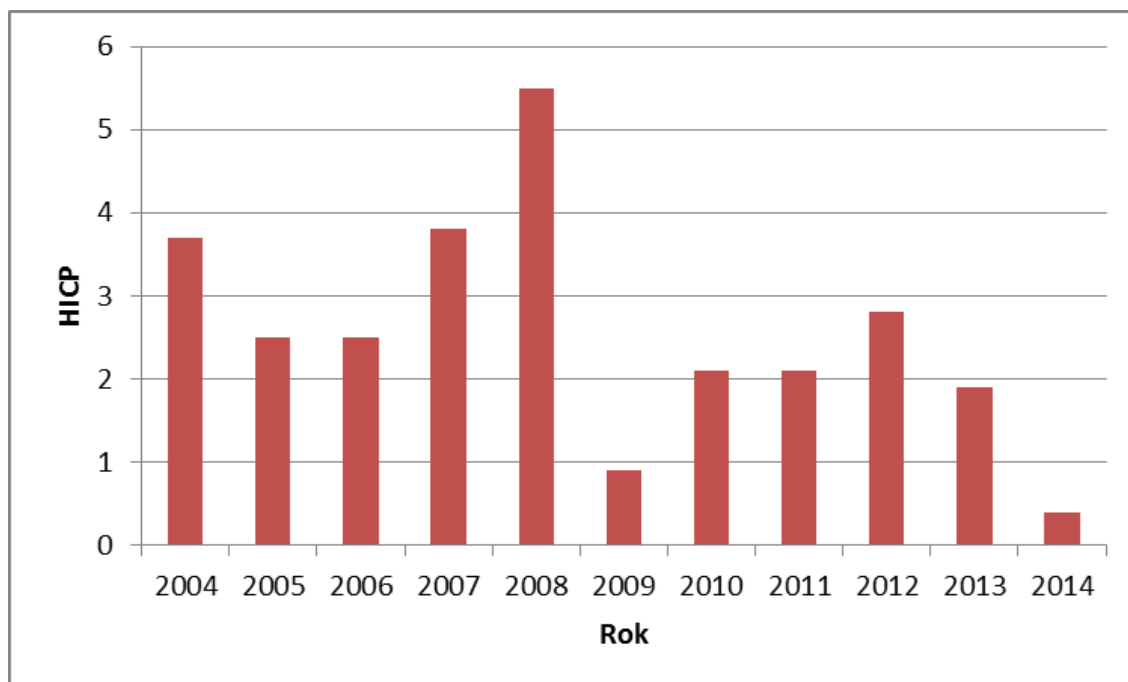
5.3 Slovinsko

INFLÁCIA

V roku 2004 dosahovala miera inflácie 3,7 %. Ceny bývania, vzdelávania a stravovania rástli rýchlejšie ako priemer. Rast cien bol zaznamenaný aj v zdravotníctve, zatiaľ čo ceny potravín a nealkoholických nápojov klesli.

Klesajúcu tendenciu mala miera inflácie do roku 2005, kedy predstavovala 2,5 % a nezmenila sa ani v roku 2006. Trvalo nízka miera inflácie umožnila Slovinsku naďalej spĺňať maastrichtské kritéria, čo potvrdzuje jej makroekonomickú pripravenosť na vstup do eurozóny. Nárast miery inflácie nastal v roku 2007, kedy Slovinsko prešlo na euro. Ceny služieb rástli omnoho rýchlejšie ako v eurozóne, čo naznačuje prehriatie hospodárskej činnosti a previs dopytu v Slovinsku, na rozdiel od rastu ekonomickej aktivity v eurozóne. V roku 2008 miera inflácie meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien dosahovala najvyššiu hodnotu v sledovanom období. Tento extrém bol spôsobený predovšetkým vysokou ekonomicou aktivitou v predchádzajúcom období. Klesajúce ceny ropy a ďalších komodít v dôsledku hospodárskej krízy a finančných turbulencií prispeli k poklesu inflácie v tomto roku. Nasledujúci rok miera inflácie klesla o 4,6 p. d. v porovnaní s rokom 2008. Pokles agregátneho dopytu a klesajúci trend nákladov zapríčinil pokles hlavných ukazovateľov inflácie z predchádzajúceho roku. Miera inflácie v roku 2010 predstavuje 2,1 %, čím vzrástla o 1,2 p. b. Hlavným faktorom rastu boli ceny energií, zvýšenie cien ropy na svetovom trhu a rast spotrebnej dane z elektriny a zemného plynu. Naopak, pokles nastal v cenách priemyselných výrobkov. Ďalší rok

sa miera inflácie nezmenila. Hlavnými faktormi inflácie v roku 2011 boli zmeny v cenách ropy a komodít, kolísanie cien sezónnych produktov a slabý domáci dopyt. V roku 2012 miera inflácie stúpila o 0,7 p. b. v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Dôvodom bol vyšší rast ceny služieb v dôsledku opatrení vzťahujúcich sa k fiškálnej konsolidácii, zmeny v cenách ropy a ostatných komodít na svetovom trhu, oslabenie eura a zvýšenie spotrebných daní. V nasledujúcom období dochádza k poklesu miery inflácie v dôsledku poklesu cien energií, pričom nepriaznivý vplyv na infláciu mali ceny služieb, ktoré v tomto období prudko vzrástli.

Obr. 10 Miera inflácie meraná harmonizovaným indexom spotrebiteľských cien v Slovinsku v období 2004 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Tab. 8 Medzimesačné a medziročné zmeny HICP v Slovinsku v období 2006 – 2007 (v %)

rok/mesiac	SLOVINSKO		EUROZÓNA	
	medzimesačná zmena HICP (%)	medziročná zmena HICP(%)	medzimesačná zmena HICP (%)	medziročná zmena HICP(%)
2006M01	-0,3	2,6	-0,5	2,4
2006M02	0,4	2,3	0,3	2,4
2006M03	0,7	2,0	0,6	2,2
2006M04	0,9	2,8	0,7	2,4
2006M05	0,9	3,4	0,3	2,6
2006M06	-0,3	3,0	0,1	2,4
2006M07	-0,3	1,9	-0,1	2,5
2006M08	0,7	3,1	0,1	2,3
2006M09	0,3	2,5	0,0	1,8
2006M10	-0,7	1,5	0,1	1,6
2006M11	0,3	2,4	0,0	1,8
2006M12	0,4	3,0	0,4	1,9
2007M01	-0,5	2,8	-0,5	1,8
2007M02	-0,1	2,3	0,3	1,9
2007M03	1,1	2,6	0,7	1,9
2007M04	1,1	2,9	0,6	1,9
2007M05	1,1	3,1	0,2	1,9
2007M06	0,3	3,8	0,1	1,9
2007M07	-0,1	4,0	-0,2	1,8
2007M08	0,1	3,4	0,1	1,7
2007M09	0,4	3,6	0,4	2,1
2007M10	0,7	5,1	0,5	2,6
2007M11	0,9	5,7	0,5	3,1
2007M12	0,4	5,7	0,4	3,1

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

PLATOBNÁ BILANCIA

Deficit bežného účtu dosahoval v roku 2004 čiastku 238 mil. eur., čo predstavuje 0,9 % HDP. Hlavnými faktormi ovplyvňujúcimi prehĺbenie deficitu boli trendy v importe a exporte v súvislosti s mierne vyšším domácim dopytom a nepriaznivým cenovým vývojom na vonkajšom trhu. Hrubý zahraničný dlh predstavoval 15,397 mil. eur.

V roku 2005 znovu zaznamenalo Slovinsko deficit na bežnom účte, ktorý bol o polovicu nižší ako v predchádzajúcom roku, vo výške 301 mil. eur a na úrovni 1,1% HDP. Hlavným dôvodom deficitu bežného účtu boli trendy importu a exportu, nepriaznivé pohyby cien. Na konci roka 2005 predstavoval hrubý zahraničný dlh

19,6 mil. eur, čo je nárast o 4,3 mil. eur. Hlavným prispievateľom k zvýšeniu dlhu bol bankový sektor prostredníctvom zahraničných pôžičiek a zvýšeným vkladom nerezidentov.

Deficit bežného účtu v roku 2006 bol vo výške 756 mil. eur., čo predstavovalo 2,5 % HDP. Hlavným faktorom deficitu bežného účtu bol čistý odliv faktora príjmov a prehĺbenie deficitu v transferoch. Na konci roka predstavoval hrubý zahraničný dlh 23,7 mld. eur, čo je 76,3 % HDP. Hlavným faktorom rasu dlhu bol bankový sektor.

V roku 2007 došlo k výraznému nárastu platobnej bilancie o 2 p. b., deficit predstavoval 1,641 mil. eur, alebo 4,9 % HDP. Schodok dosiahol svoju najvyššiu úroveň od nezávislosti Slovinska. Najvyšší podiel na deficite bežného účtu má vývoj v obchode s tovarom so svetom. Vzhľadom k zvýšenej domácej spotrebe došlo k výraznému oživeniu importu tovaru, ktorý prekročil export o viac ako 3 p. b. Pozitívny vplyv na bežný účet mal prebytok obchodu so službami vo výške 1,040 mil. eur.

Deficit bežného účtu v roku 2008 bol vo výške 2055 mil. eur, čo predstavovalo najvyššiu úroveň, ktorú dosiahol od nezávislosti Slovinska. Najväčší podiel na deficite bežného účtu v roku 2008 zapríčinil vývoj v obchode s tovarom so zvyškom sveta. Vývoj platobnej bilancie finančného účtu odrážal vývoj v reálnej ekonomike. Dopyt klesol v dôsledku zvýšeného rizika viazaného na investície v zahraničí, čo sprísnenia podmienok financovania v svete. Zahraničná zadlženosť Slovinska v tomto roku dosiahla výšku 39,1 mld. eur.

V roku 2009 deficit bežného účtu klesol na 340 mil. eur, čo bolo 1% HDP. V dôsledku finančnej a hospodárskej krízy, zahraničného dopytu klesol dopyt spotreby v Slovinsku. Obchod s tovarom sa zlepšil o 4,7 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Záväzky súkromného sektora voči zahraničiu prudko poklesli z dôvodu poklesu výpožičiek bánk, ktoré znížili svoje záväzky voči svetu o takmer 3 mld. eur. Toto financovanie bolo kompenzované vládou, ktorá vydala dlhopisy v hodnote 4 mld. eur. Ďalším dôležitým finančným zdrojom pre súkromný sektor (predovšetkým banky) bola problematika štátnych zaručených dlhopisov, pomocou ktorých súkromný sektor získal okolo 1,5 mld. eur od zvyšku sveta. Čistý zahraničný dlh na konci roka 2009 sa nezmenil oproti predchádzajúcemu roku, činil 10 mld. eur.

Ďalšie zníženie deficitu bežného účtu v roku 2010 spomalil vplyv výmenných relácií. Rýchly rast zahraničného dopytu zapríčinil pozoruhodné zvýšenie exportu tovarov a import medziproduktov pre potreby priemyslu. Vývoz tovaru prevýšil jeho dovoz, avšak v dôsledku cenových faktorov, deficit obchodu s tovarom sa medziročne prehĺbil. Bilancia bežných transferov bola tiež hlavným faktorom menšieho deficitu bežného účtu. Rýchlejšie čerpanie prostriedkov EÚ na konci roka 2009 znamenalo, že bežné transfery dosiahli úroveň prebytku vo výške 0,3 % HDP.

V roku 2011 dosiahol bežný účet deficit vo výške 385 mil. eur alebo 1,1 % HDP. Hlavným faktorom tohto deficitu je schodok obchodnej bilancie. Nárast obchodu so službami bol opäť nižší ako rast v obchode s tovarom. V dôsledku slabého domáceho dopytu sa rozmedzie medzi rastom importu a exportu rozšírilo. Import služieb vzrástol o 1,9 % a export služieb vzrástol o 4 %. V dôsledku nepriaznivej

situácie na domácom trhu práce deficit v kapitálových príjmoch poklesol na úroveň 2,3 % HDP. Hrubý zahraničný dlh sa zvýšil na 41,6 mld. eur čím sa čistý zahraničný dlh navýšil o 421 mil. eur. K nárastu čistého dlhu prispel najmä vládny sektor a slovinské banky.

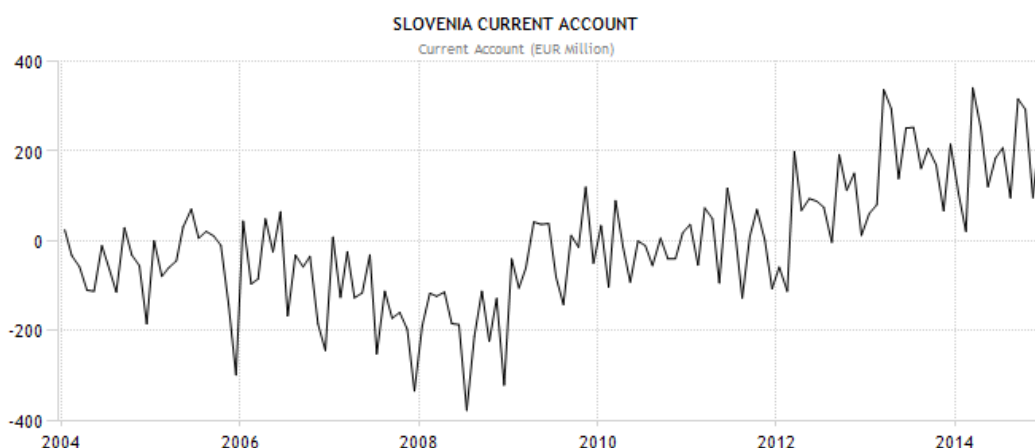
Vysoký prebytok na bežnom účte, ktorý predstavoval 818 mil. eur, bol dosiahnutý v roku 2012. Deficit obchodu s tovarom sa znížil z 2,9 % HDP na 0,9 % HDP. V dôsledku nepriaznivej situácii na domácom trhu práce došlo k prudkému nárastu v počte obyvateľov pracujúcich v zahraničí. Schodok kapitálových príjmov poklesol na 2,5 % HDP. Čistý zahraničný dlh sa zvýšil o 954 mil. eur na 14,3 mld. eur. Nárast čistého zahraničného dlhu bol dôsledkom zvýšenia hrubého zahraničného dlhu a poklesom hrubých externých pohľadávok. Hrubý zahraničný dlh sa zvýšil o 390 mil. eur na 40,6 mld. eur. K nárastu čistého zahraničného dlhu prispel najmä sektor verejnej správy, Slovinská banka a čiastočne súkromný sektor. Vláda vydala štátne dlhopisy v predchádzajúcom roku za 2,25 mld., čím sa zvýšil čistý zahraničný dlh vládneho sektora o takmer 1,5 mld. eur. Banky znížili svoj čistý dlh o 2,7 mld. eur, najmä v dôsledku zníženia dlhu voči svetu.

V roku 2013 sa prebytok bežného účtu prehĺbil, a to na čiastku 2,2 mld. eur alebo 6,3 % HDP. Prebytok obchodu so službami sa zvýšil z 5,1 % na 5,7 % HDP v dôsledku deficitu v obchode so službami v oblasti dopravných a cestovných služieb. Celkový import služieb vzrástol o 1,6 %. Na konci roka 2013 predstavoval čistý zahraničný dlh čiastku 12,5 mld. eur. K poklesu čistého zahraničného dlhu prispela Slovinská banka a bankový sektor.

Obr. 11 Vývoj zahraničného dlhu Slovinska v období 2004 – 2014 (v mil. EUR)

Zdroj: Trading economics

Obr. 12 Vývoj bežného účtu platobnej bilancie Slovinska v období 2004 – 2014 (v mil. EUR)
Zdroj: Trading economics

NEZAMESTNANOSŤ

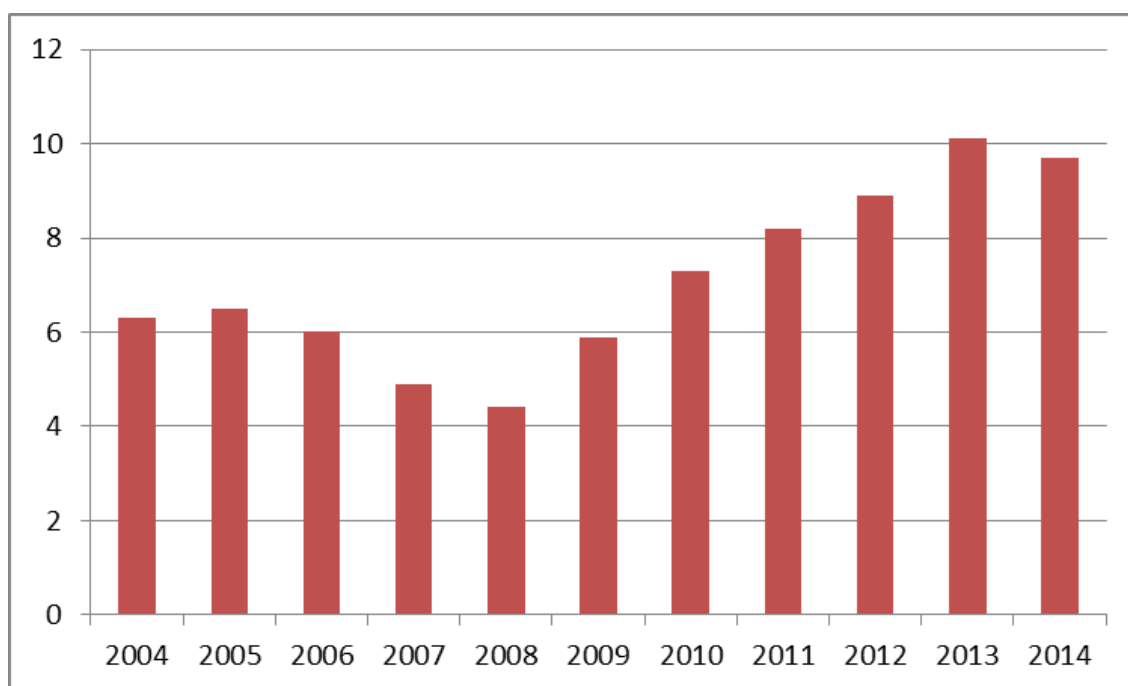
Miera nezamestnanosti v roku 2004 dosahovala 6,3 %. Najväčší pokles v zamestnanosti v tomto období bol zaznamenaný v ťažobnom priemysle, poľnohospodárstve a doprave. Naproti tomu, prudký nárast zamestnanosti nastal v oblasti strojárnej výroby, gumárskeho a automobilového priemyslu. Medzi programy aktívnej politiky zamestnanosti v súlade s usmerneniami EÚ patrí podpora súkromného podnikania, opatrenia na posilnenie flexibility jednotlivcov a firiem a programy pre zabezpečenie rovnakých príležitostí.

V roku 2005 miera nezamestnanosti stúpila o 0,2 p. b. na 6,5 %, pričom sa situácia na trhu práce zhoršila najmä v pracovne náročných odvetviach. Najväčšie poklesy v zamestnanosti boli zaznamenané opäť v ťažobnom priemysle, poľnohospodárstve a vo verejnej správe. Zamestnanosť klesla aj v spracovateľskom sektore, a to aj napriek značnej exportnej aktivity. Aj v tomto roku sa značne zvýšila zamestnanosť v automobilovom priemysle.

V rokoch 2006 – 2008 miera nezamestnanosti každým rokom klesala, situácia na trhu práce sa zlepšila v súlade s priaznivým hospodárskym cyklom. Najväčší nárast zamestnanosti nastal v stavebníctve, automobilovom priemysle a pokles v potravinárstve, či exportne orientovaných odvetviach.

Situácia na trhu práce sa v roku 2009 zhoršila. Od toho roku mala miera nezamestnanosti stúpajúcu tendenciu. Pokles ekonomickej aktivity mal za následok straty pracovných miest, pričom miera nezamestnanosti vzrástla o 1,5 p. b v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Počet zamestnaných klesol v odvetviach dopravy a skladovania, či v stavebníctve. Pokles celkovej zamestnanosti v celom hospodárstve bol zmiernený rastom zamestnanosti vo verejnom sektore. Nepriaznivý vplyv recesie spôsobil pokles zamestnanosti, rast nezamestnanosti aj napriek opatreniam fiškálnej politiky.

V roku 2013 sa rastúci trend nezamestnanosti zastavil, kedy miera nezamestnanosti dosahovala najvyššiu hodnotu v sledovanom období 2004 – 2014, a to vo výške 10,1 %.

Obr. 13 Miera nezamestnanosti v Slovinsku v období 2004 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

5.4 Zhrnutie

Najvyššiu úroveň HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily malo Slovinsko. Jeho HDP počas sledovaného obdobia rástlo veľmi mierne. Môže to byť spôsobené poklesom záujmu investorov investovať v krajine. Z troch pozorovaných krajín, najviac kolísala HDP u Estónska, na rozdiel od Slovenska, ktoré si udržalo rast stabilnejší. Po hlboknej recesii sa ale dokázalo schopiť a v roku 2013 bolo Estónsko opäť na úrovni Slovenska. U všetkých troch štátov stúpila miera inflácie po zavedení eura. Najvyššou medziročnou zmenou HICP bolo Slovinsko, kde zmena dosahovala najvyššiu hodnotu 5,7 posledné dva mesiace roku 2007 a naopak najmenej postihnuté ostalo Slovensko, ale z pohľadu trhu práce malo najhoršie výsledky. Ako spomedzi vybraných ekonomík, zaznamenala po prijatí jednotnej meny zhoršenú mieru nezamestnanosti. Najväčšiu zadlženosť má opäť Slovensko, u ktorého dosiahlo v roku 2014 výšku až 66,2 mld. eur. Tento dlh má stále stúpajúcu tendenciu, a práve z dôvodu, že spomedzi analýzy troch postsocialistických ekonomík malo Slovensko najviac najhorších výsledkov, odporúčala by som vláde urobiť viacero škrtov cez rozpočet, byť aktívnejší v politike zamestnanosti a prilákať investorov napríklad na projekty zamerané na ekológiu.

6 Diskusia

6.1 Zavedenie eura v Českej republike

Česká republika vstúpila do EÚ 1.5.2004 a z ekonomického pohľadu to znamenalo lepšie medzinárodné postavenie ako i možnosť zlepšiť jej ekonomický vývoj. Ďalšou významnou výhodou pre Česko predstavoval príviv priamych zahraničných investícií, možnosť získať prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, ktoré by napomohli rozvoju odvetví a regiónov, pre českých občanov možnosť vycestovať za prácou do EÚ, firmám by odpadlo kurzové riziko. Zánikom kurzového rizika by sa zvýšila konkurencieschopnosť českých firiem a dôsledkom toho by vzrástol obchod o 30 – 50 %. Medzi politické klady byť súčasťou menovej únie patrí možnosť rozhodovať spolu s ostatnými členskými krajinami o otázkach ovplyvňujúce vývoj celej EÚ a nielen eurozóny.

Najväčšie obavy majú Česi z rastu cien po zavedení eura. Ako je spomínané v teoretickej časti práce, pol roka pred až rok po zavedení eura musia byť peňažné hodnoty vyjadrené duálne, a to v eurách a domácej mene. Pokiaľ sa pri prepočítaní cien dodržia pravidlá pre zaokrúhľovanie na najbližší eurocent, obavy z nárastu cien sú zbytočné. Nárast môže vzniknúť len v prípade marketingových ťahov, kedy ceny sú zaokrúhlené tak, aby končili číslicami 0, 5 alebo 9. Východiskom názoru zvyšovania cenovej hladiny je najmä doháňanie ekonomickej úrovne vyspelejších krajín. Odhadnúť vývoj cenovej hladiny vstupujúcich krajín do eurozóny je veľmi náročné, pričom existuje mnoho faktorov, ktoré ovplyvňujú cenovú hladinu vstupujúcich či členských štátov eurozóny a sú predmetom odborných diskusií. Jednou z možností odhadu cenového vývoja sú skúsenosti súčasných krajín eurozóny. Miera inflácie u sledovaných štátov klesla po prechode na euro v prípade Slovenska, a to o 3,5 p. b. v dôsledku globálneho poklesu ekonomickej aktivity, čo sa prejavilo najmä v poklese cien ropy a poľnohospodárskych komodít vo svete. Naopak nárast miery inflácie nastali po zavedení eura v estónskej a slovinskej ekonomike. V oboch prípadoch stúpili ceny služieb. V Slovinsku bola vyššia miera inflácie z dôvodu rýchlejšieho rastu cien, prehriatia hospodárskej činnosti a previs dopytu v porovnaní s eurozónou.

V prípade zavedenia eura v Českej republike, ako i v iných krajinách prístupujúcich do eurozóny, je nutné sa pripraviť na jednorazové náklady súvisiace so zavedením eura. Nevyhnutné bude prispôbiť softvéry a informačné systémy na spracovávanie finančných dát pre účtovníctvo. Ďalšie náklady budú súvisieť so šírením informácií o zavedení eura, či duálnym oceňovaním produktov počas polroka pred a polroka po zavedení eura. Náklady na prípravu, výrobu a distribúciu eurobankoviek a euromincí, stiahnutie českej koruny z obehu ponesie Česká národná banka. Doteraz spomínané náklady predstavujú pre Českú republiku jednorazový dopad. Dôležitejšie fakty vyplývajúce pre Česko sú tie, ktorých dopad je trvalý. Krajina príde o možnosť reagovať kurzom na ekonomickú nerovnováhu a stratu konkurencieschopnosti pohybom kurzu. Znížia sa transakčné náklady, ktoré v najväčšej miere zasiahnu investorov a cestovateľov. Negatívny vplyv zo zave-

denia eura zasiahne zmenárne, ktoré najviac profitovali pri výmene českej koruny za euro a naopak.

Ako bolo spomínané, významný dopad na Česko je v podobe straty národnej menovej politiky, ktorú ČNB vykonáva cieľovaním inflácie. Ňou sa snaží pozitívne ovplyvniť inflačné očakávanie ekonomických subjektov. Inflačné ciele pravidelne stanovujúce sú záväzné a k ich splneniu najčastejšie používa nástroje zmien úrokových sadzieb. Po prechode na euro ČNB príde o funkciu kontrolovať cenovú stabilitu a po prijatí eura spadá do funkcie ECB.

Vstupom Česka do eurozóny už nebude nutné riešiť problematiku rozdielnych mien. Väčšina zahraničného obchodu Českej republiky prebieha so štátmi eurozóny a práve preto možno očakávať zjednodušenie obchodných transakcií. V oblasti zahraničného obchodu sa po prechode na euro eliminuje riziko negatívnych dopadov na podniky pri nepriaznivom vývoji menového kurzu. Pre investorov sú pre transformujúce sa ekonomiky veľmi atraktívne, avšak po ukončení transformácie a rastúcou stabilitou ekonomiky množstvo investičných príležitostí klesá. Aj na základe týchto faktorov je možné predpokladať, že prílev priamych zahraničných investícií nebude výrazný.

Dopad prijatia eura na český ekonomický rast je veľmi obtiažne predpokladať, pretože prínosy z tohto pohľadu sa nedajú kvantifikovať. Predpovedanie dopadov je možné na základe skúseností ostatných krajín eurozóny, prípadne pomocou logických úvah. Všetky vyššie uvedené prínosy či náklady vyplývajúce z členstva menovej únie, ktorými sú napríklad zníženie transakčných nákladov, eliminácia kurzového rizika, či zvýšenie cenovej transparentnosti majú podstatný vplyv na ekonomický rast prostredníctvom efektívnej alokácie výrobných zdrojov, rastom objemu investícií a zvýšením produktivity práce. Možno očakávať že odstránením bariér zahraničného obchodu budú Česi môcť využiť atraktívnejšie ceny pri spotrebe dovážaného tovaru a českí výrobcovia zase nižšie náklady spotrebujúcich dovážaných surovín. Z toho vyplýva, že sa znížia úhrady za import tovarov, zvýšia sa výnosy z exportu a čistý export vzrastie. Práve ten bude priaznivo vplývať na ekonomický rast.

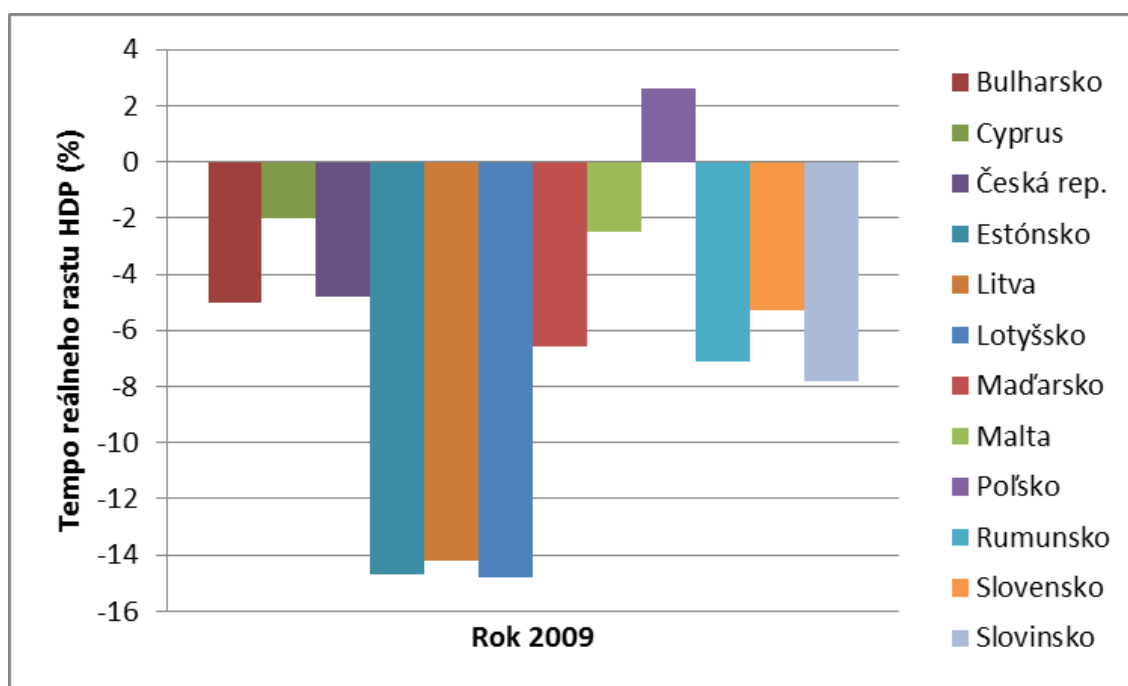
Vstupom do menovej únie pribudnú pracovné miesta, napríklad prílevom priamych zahraničných investícií. Česko v medzinárodnom porovnaní patrí ku krajinám s nižšou mierou nezamestnanosti. (Lacina, 2007)

6.2 Dopad súčasnej finančnej krízy na ekonomiky strednej a východnej Európy

Impulzom finančnej krízy, ktorá zasiahla Európu od roku 2007 bola kríza na realitnom trhu v USA. Americké banky poskytovali hypotéky s nízkym úrokom rizikovej skupine klientov, ktorých životný štandard bol nižší. Keď úroky začali rásť, dlžníci neboli schopní hypotéky splácať, banky nemohli ďalej poskytovať hypotekárne úvery, pretože návratnosť už poskytnutých pôžičiek bola nulová ako aj príliv investícií do finančného sektora. Zodpovednosť za krízu mali aj ratingové agentúry, ktoré spracovávali dáta pred poskytnutím úverov a preverovali bonitu

klienta. Tie však boli častokrát podplatené a úver banka klientovi poskytla. Na to všetko francúzska banka BNP Paribas odmietla kvôli nízkej likvidite naďalej poskytovať peňažné prostriedky na rizikové hypotekárne úvery. Investori sa rozhodli zbaviť sa rizikových podielov, čím akciové trhy vo svete sa začali prepadať.

Prvej vlne krízy sa ekonomika EÚ pomerne vyhla. Nepriaznivo zasiahla finančné inštitúcie a ratingové agentúry, ktoré prišli o svoju reputáciu. K väčším opatreniam však zo strany EÚ nedošlo, nakoľko sa komisári nevedeli dohodnúť v otázke väčšej trhovej transparentnosti. V roku 2008 sa začala globálna ekonomika spomaľovať a Európska komisia predpovedala hrozby v podobe nižšieho rastu a vyššej inflácie. EÚ zaznamenala najvyšší rast v horizonte 14 rokov a hrozilo, že mzdy stúpnu v dôsledku cien ropy, čím by sa EÚ dostala do inflačnej špirály. Recesia ekonomiky v USA, rastúce ceny ropy nepriaznivo vplývali na vývoj ekonomiky EÚ. Silné euro malo nepriaznivý dopad na európskych exportérov a Európe začala hroziť recesia. Na burze Wall Street zaznamenali od teroristického útoku na dvojičky najväčší pokles, finančné spoločnosti začali krachovať a Európska centrálna banka poskytla pre banky 30 mld. eur na krátkodobé pôžičky. Situácia na trhu mala negatívny vplyv na priemysel v Európe až sa nakoniec dostala EÚ do recesie. EÚ zhotovila krízový plán, kedy bolo bankám prikázané udržiavať väčšie obnosy kapitálových rezerv. Európsky automobilový priemysel začal upadať a automobilky žiadali o pomoc formou nízko-úrokových pôžičiek vo výške 40 mld. eur. Akcie bánk klesli až o 40% a v dôsledku toho sa dohodli ministri financií na zvýšení garancie vkladov v bankách. Ďalším opatrením centrálnych bánk bolo zníženie úrokovej miery o 0,5 p. b., čo akciové trhy stále neupokojilo. Svetové meny stále viac oslabovali, svetová banka avizovala, že niektoré štáty EÚ, ako je Bulharsko, Lotyšsko, Maďarsko či Rumunsko, ohrozuje deficit na bežnom účte spomínaných krajín. Pesimistická predpoveď sa naplnila a prvou krajinou EÚ, ktorá bola odkázaná na pomoc, sa stalo Maďarsko. Európska komisia mu poskytla pôžičku 12 mld. eur. Únia si uvedomila, že kríza naplno zasahuje európsku reálnu ekonomiku a začala diskusia o pláne ako krízu prekonať. Medzi opatrenia štátov SVE patrilo napríklad čerpanie fondov EÚ, poskytovanie úverov malým a stredným podnikom alebo snaha o zefektívnenie aktívnej politiky zamestnanosti. Negatívne prognózy na rok 2009 predpovedali zastavenie hospodárskeho rastu silných ekonomík a najrýchlejšie rastúcou má byť slovenská ekonomika. (Euroactiv, 2012 [online])

Obr. 14 Tempo reálneho rastu HDP v krajinách strednej a východnej Európy v roku 2009 (v %) Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Z grafu vyplýva, že v roku 2009 je najrýchlejšie rastúcou ekonomikou Poľsko, ktoré ako jediné spomedzi štátov SVE vykazuje kladné tempo rastu. Najväčšie spomalenie ekonockého rastu zaznamenalo Rumunsko, Estónsko a Litva.

Odvetvie priemyslu a najmä automobilový priemysel sa prepádával stále hlbšie z dôvodu poklesu záujmu zo strany spotrebiteľov. Recesia sa prehĺbovala a na ECB sa vyvíjal tlak, aby poskytovala pôžičky lacnejšie, čím by sa investície zvýšili.²¹

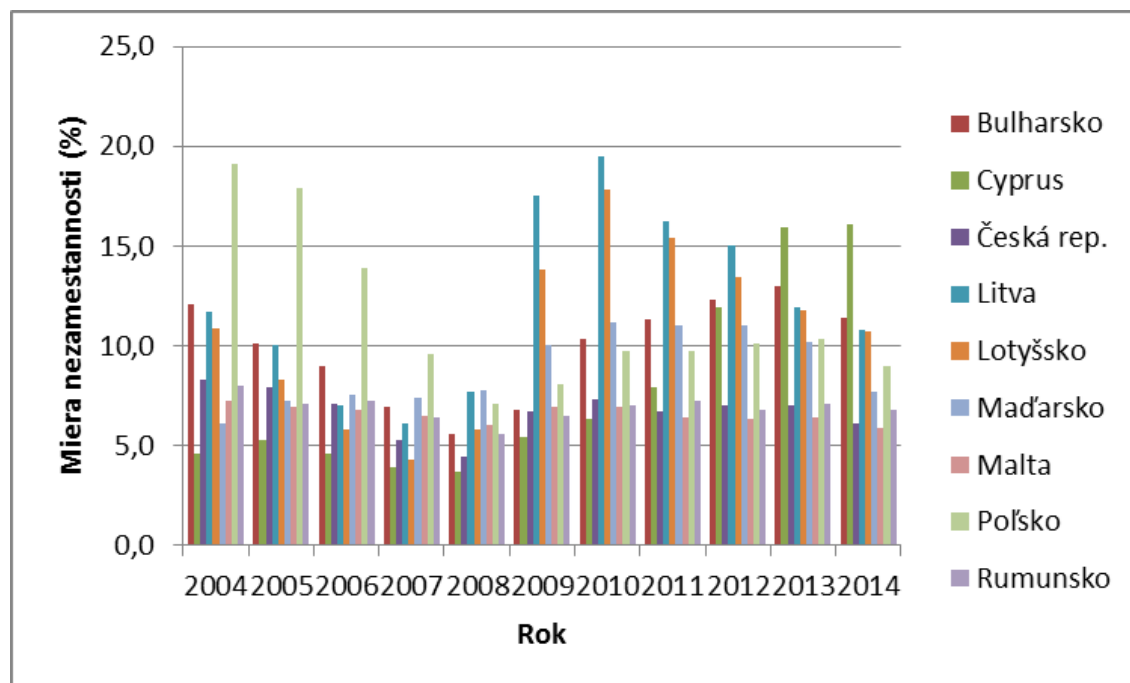
Európska komisia zverejnila koncom roka 2008 plán ako obnoviť ekonomiku. Jednalo sa o záchranu vo výške 200 mld. eur, pričom sa na nej budú podieľať členské štáty 1,5 % HDP. Medzi ďalšie opatrenia patria odporúčania EÚ trvalo znížiť DPH z náročných služieb na ľudskú prácu, veľký dôraz kladie na investície smerujúce na vývoj ekologických technológií, najmä v automobilovom priemysle, čím by zvýšila konkurencieschopnosť na svetovom trhu. Koncom roka vyzerali ekonomické ukazovateľa hrozivo, prudko sa zvýšila nezamestnanosť v eurozóne, prudko klesla miera inflácie²², nastali obavy z deflácie z dôvodu nestabilnej ceny ropy a európske banky znižovali úrokové sadzby a medzi nimi aj ECB, ktorá znížila sadzbu o ďalších 75 p. b.

V najkritickejšom roku 2009 mali mesačné ekonomické ukazovatele najhoršie výsledky za posledných 30 rokov. Európska komisia varovala pred vysokou úrovňou deficitu niekoľko štátov a medzi nimi aj Lotyšsko a Maltu. Prvý štvrtrok roku 2009 bol náročný, HDP štvrtročne poklesol o 2,5 % dôsledkom zníženia zahraničného dopytu, zaniklo vyše 1,22 milióna pracovných miest, čím sa medzikvartálne

²¹ ECB nakoniec znížila úrokovú sadzbu o 0,5 p. b. na 3,25 %.

²² Medzimesačný pokles miery inflácie bol najväčší od zavedenia spoločnej meny.

zvýšila miera nezamestnanosti. V polovici roka ECB znížila úrokovú sadzbu na 1 %.²³ V druhom polroku 2009 sa situácia začala stabilizovať. (Euroactiv, 2012 [online])

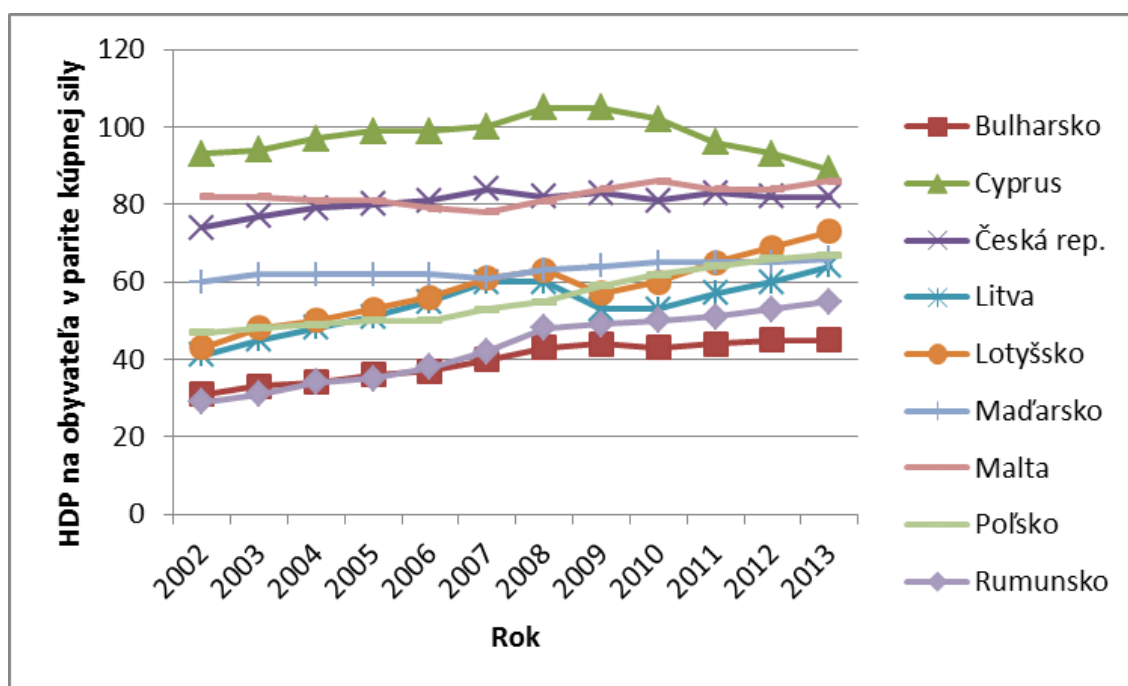

Obr. 15 Miera nezamestnanosti v krajinách strednej a východnej Európy v období 2004 – 2014 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Najvyššiu mieru nezamestnanosti vykazuje Poľsko v období 2004 – 2007, Litva v rokoch 2009 – 2012 a Cyprus počas rokov 2013 a 2014.

²³ Najnižšia úroveň úrokovej sadzby v histórii.

Obr. 16 HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily v krajinách strednej a východnej Európy v období 2002 – 2013 (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

HDP na obyvateľa vyjadrený v štandarde kúpnej sily je porovnaný s priemerom EU 28, ktorý sa rovná 100. Tento ukazovateľ popisuje životnú úroveň obyvateľov jednotlivých krajín SVE a vyjadruje veľkosť ekonomickej aktivity pripadajúcej na jedného obyvateľa za určité obdobie.

Z grafu je zreteľné, že najvyššiu životnú úroveň v sledovanom období dosahuje Cyprus. Považuje sa za krajinu s najrýchlejšie rastúcim trhom v Európe. Prosperujúca ekonomika značne benefituje z členstva v EÚ. Veľký vplyv na životnú úroveň má daňový systém, ktorý je najnižší spomedzi európskych štátov. Cyperský trh s nehnuteľnosťami patrí medzi najrýchlejšie rastúce v EÚ.

7 Záver

Cieľom práce bolo na základe analýzy a komparácie ekonomického rastu, miery inflácie, platobnej bilancie a miery nezamestnanosti zhodnotiť dopady prijatia spoločnej meny na ekonomiky Estónska, Slovenska a Slovinska. Na základe výsledkov analýzy bolo treba zistiť, čo vyplýva pre českú ekonomiku a aký vplyv má súčasná a hospodárska kríza na krajiny strednej a východnej Európy.

Analýza prebiehala u troch postsocialistických krajín, s podobnou štruktúrou ekonomiky. Ako vyplýva z analýzy dôsledkov eura, všetky tri krajín dosahovali podobné výsledky.

V prvej časti práce som priblížila historický vývoj integrácie v Európe od podpísania Rímskych zmlúv až po súčasnosť ako aj etapy vývoja menovej únie. Pristúpiť k EÚ alebo následne vstúpiť do eurozóny sprevádza mnoho opatrení a podmienok, ktoré sú tiež zachytené v teoretickej časti práce. Pri priblížení problematike maastrichtských kritérií som spracovala tabuľku s aktuálnymi hodnotami verejného deficitu a salda verejných financií. Z tabuľky vyplynulo, že tieto konvergenčné kritéria dnes spĺňa len veľmi málo krajín eurozóny.

V praktickej časti som sa venovala analýze makroekonomických ukazovateľov a zhodnocovala som vývoj hospodárstva vybraných krajín eurozóny. Z hľadiska ekonomického rastu, dosahovala najlepšie hodnoty Slovinsko, ktoré má omnoho vyššiu životnú úroveň ako ostatné dva štáty. Horšie výsledky dosiahlo v roku 2009 kedy sa ho dotkla globálna finančná a hospodárska kríza. Najlepšiu situáciu na trhu práce malo Estónsko so Slovenskom kde miera nezamestnanosti dosahovala úroveň nad 14 %, pričom Estónsko v roku 2010, rok pred prijatím eura, dosahovalo mieru nezamestnanosti vyše 16 %. Len jednej krajine sa po prechode na euro zvýšila miera nezamestnanosti, a to u Slovenska, kde po vstupe do eurozóny si ju udržiava vo výške okolo 14 %. Preto by som mu odporučila prilákať investorov, napríklad výrobou automobilov, ktoré majú stále dobrý odbyt a vytvorilo by tak veľké množstvo nových pracovných miest.

Z pohľadu vývoja cenovej hladiny som zistila, že najčastejšie rástli ceny energií alebo potravín, vo väčšine prípadov z dôvodov horšej úrody.

V neposlednom rade je súčasťou práce aj diskusia, ktorá sa zaoberala problematikou dôsledkov zavedenia eura na českú ekonomiku. Poznatky využité v prípade Česka som čerpala ako z teoretickej tak aj z praktickej časti. Medzi jednorazové dopady patria náklady súvisiace so zavedením eura a šírením informácií o novej mene obyvateľom krajiny, avšak najväčším dôsledkom zavedenia eura je strata nezávislej menovej politiky. Druhou diskusnou otázkou bol vplyv finančnej krízy na vývoj hospodárenia strednej a východnej Európy. V tejto časti som zachytila aj hlavnú príčinu vzniku globálnej finančnej a hospodárskej krízy a spomenula opatrenia, aké vyžili nielen krajiny strednej a východnej Európy.

8 Literatúra

- Autoři CEPU o euru*. 1. vydání. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, 133 s. ISBN 978-808-6547-947.
- BÁRÁŇOVÁ-ČIDEROVÁ, D. A A. LIBERČAN. *Euro: Výhody a riziká*. Prešov: Centrum pre európsku politiku, 2007. ISBN 978-80-7165-604-3.
- Businessinfo: Slovinsko: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2014 [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/slovinsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19171.html>
- CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 709 s. ISBN 80-717-9804-5.
- E-polis: Ideologie v politickom živote (5) - Klasifikácia ideologických konceptov z axiologického hľadiska* [online]. 2006 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/clanek/ideologie-v-politickom-zivote-5-klasifikacia-ideologickykh-konceptov-z-axiologickeho-hladiska.html>
- Eesti Pank: Balance of Payments yearbook* [online]. 2015. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.eestipank.ee/en/publications/series/balance-of-payments-international-investment-position/balance-of-payments-yearbook>
- Euroactiv: Finančná kríza* [online]. 2012 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/zoznam_liniek/financna-kriza-000227
- Europa: Maastrichtská smlouva o Evropské unii* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_cs.htm
- Europska unia: História Európskej únie* [online]. 2015 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://www.euopskaunia.sk/historia_europskej_unie
- Europska unia: Prístupové kritériá* [online]. 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.euopskaunia.sk/pristupove_kriteria
- Eurostat: Euro changeover and inflation in Estonia*. [online]. 2011 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/documents_pub/TNR_EURO_CHANGE_OVER_INFLATION_ESTONIA_2011_05.pdf
- Eurostat: GDP per capita in PPS* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>
- Eurostat: Gross domestic product at market prices* [online]. 2015. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table>

- Eurostat: HICP - inflation rate* [online]. 2015. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table>
- Eurostat: HICP (2005 = 100) - monthly data (annual rate of change)* [online]. 2015. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_hicp_manr
- Eurostat: HICP (2005 = 100) - monthly data (monthly rate of change)* [online]. 2015. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=prc_hicp_mmor
- Eurostat: Real GDP growth rate - volume* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1>
- Eurostat: Unemployment rate by sex* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec450&plugin=1>
- Euroskop: Maastrichtská smlouva* [online]. [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/288/sekce/m-n/>
- Evropská centrální banka: Mapa eurozóny 1999–2014* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/map.cs.html>
- FIALA, P. A PITROVÁ M. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009, 803 s. ISBN 978-807-3252-236.
- Finance: Zavedení eura mělo v Estonsku jen malý vliv na ceny*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/297513-zavedeni-eura-melo-v-estonsku-jen-maly-vliv-na-ceny/>
- IDnes: Slovinsko přešlo na euro, tolar končí* [online]. 2007 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/slovinsko-preslo-na-euro-tolar-konci-dst-/ekonomika.aspx?c=A061229_121318_ekonomika_plz
- KADEŘÁBKOVÁ, A. A V. ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006, 293 s. Edice učebních textů. Ekonomie. ISBN 80-867-3005-0.
- LACINA, L. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.
- LACINA, L., OSTRÍŽEK, J. A KOL. *Učebnice evropské integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister, 2011, 468 s. ISBN 978-80-87474-31-0.
- LACINA, L., J. STÁVKOVÁ A M. ŠVELLA. *Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR* [online]. Výzkumné centrum PEF MZLU v Brně, 2007 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/850-studie_vlivu_zavedeni_eura_v_cr_na_ekonomiku.pdf

- Národná rada Slovenskej republiky: Jednotný európsky akt* [online]. 2015 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/?sid=eu/info/dokumenty/jea>
- Národná rada Slovenskej republiky: Maastrichtská zmluva* [online]. 2015 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/?sid=eu/info/dokumenty/maastricht>
- Národná banka Slovenska: Výročná správa* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-nbs/vyrocnna-sprava>
- NEUMANN, P., P. ŽAMBERSKÝ A M. JIRÁNKOVÁ. 2010. *Mezinárodní ekonomie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2010, 159 s. ISBN 978-80-247-3276-3.148-150.
- PITROVÁ, M. *Politologický časopis: Toerie evropské integrace a politický vývoj Spoločenství*. roč. 2002, č. 4. ISSN 1211-3247.
- Politická ekonomie*. Praha: VŠE, 2002. ISBN 0032-3233. ISSN 0032-3233.
- Rozšírenie: Prístupový proces* [online]. 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/enlargement_process/accession_process/index_sk.htm
- SLANÝ, A. A KOL. *Makroekonomická analýza a hospodárska politika*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 375 s. ISBN 80-717-9738-3.
- Statistics Estonia: Euro changeover has caused the consumer price index of Estonia to rise by 0.2–0.3 percentage points* [online]. 2011 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.stat.ee/53593>
- ŠIKULOVÁ, I. 2006. *Ekonomický ústav SAV: Konvergencia v procese európskej menovej integrácie* [online]. [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/49_i_sikulova.pdf
- ŠUSTER, M. A KOL. *Národná banka Slovenska: Vplyv zavedenia eura na slovenské hospodárstvo* [online]. 2006 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/06_kol1.pdf
- Trading economics: Slovenia Current Account* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/slovenia/current-account>
- Trading economics: Slovenia External Debt* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/slovenia/external-debt>
- Trend: Peletón krajín sa na ceste k trhu ešte viac roztrhal* [online]. 2004 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/ekonomika/peleton-krajin-sa-na-cestech-k-trhu-este-viac-roztrhal.html>
- Zavedení eura v Českej republice: Maastrichtská kritéria* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>

Přílohy

